

VSETÍNSKÝ FILMOVÝ MARATON 2014

ROZKROUČENÍ

fk filmový
klub
vsetín

Úvodem

Vážení a milí přátelé filmu z Balkánu, všechny Vás vítáme na našem již sedmém pokračování seriálu po kinematografiích zemí Balkánského poloostrova. Přinášíme tentokrát filmový profil nejmenší ex-jugoslávské republiky: Republiky Černá Hora. Uvidíte kolekci pro české země běžně nevidaných snímků. Předkládáme Vám cyklus filmů nejvýznamnějšího, bohužel již nežijícího, černohorského filmového tvůrce Živka Nikoliče. Promítneme také několik černohorských filmových novinek, které se jakoby chtějí vymanit z vlivu ex-jugoslávské kinematografie. Budeme tedy mít možnost zhlédnout zajímavou filmovou konfrontaci starého a nového, která nám může přinést celkový náhled na černohorskou kinematografii.

Mnoho pěkných filmových zážitků a pohodový víkend za celý organizační tým přeje:

Milan Kostelník - předseda Filmového klubu ve Vsetíně

Několik slov o programu a přípravě Vsetínského filmového maratonu

Když jsem začal přemýšlet o zaměření dalšího ročníku balkánského Maratonu, lákalo mne udělat spíše profil některého významného režiséra nebo režisérů z regionu a dostat tak na české filmové plátno poprvé některé filmové klenoty natočené v sedmdesátých a osmdesátých letech v Jugoslávii. V hlavě se mi neustále honila jména jako např. Goran Marković, Slobodan Šijan, Miloš Radivojević, Srdjan Karanović či Živko Nikolić. Na druhou stranu mi něco říkalo, že bychom měli dokončit to, co jsme začali - představit postupně kinematografie většiny zemí balkánského regionu. A tato myšlenka nakonec zvítězila. Přesněji řečeno, zkombinoval jsem oba nápady dohromady a výsledkem je program, který představuje kinematografii nejmenší ex-jugoslávské republiky Černé Hory. Že se dají oba nápady zakomponovat do jednoho celku, jsem pochopil velmi rychle poté, co jsem začal pátrat po současných černohorských filmech. Zjistil jsem, že je současná černohorská kinematografie zatím poměrně malá a teprve v posledních několika letech se začíná po dlouhém útlumu pomalu probouzet k životu. Najít potřebných 15 nových černohorských filmů nebylo možné, což mne vrátilo k původní myšlence - představit českému publiku některé u nás málo známé, ale rozhodně zajímavé jugoslávské filmy. Navíc se mi tak otevřel prostor pro zařazení profilu Živka Nikoliče!

V dalším kroku jsem se snažil z bohaté jugoslávské kinematografie vybrat filmy, které by se daly začlenit do pomyslné kategorie „černohorská kinematografie“. A zde se ukázalo, že má černohorská kinematografie mnohem větší tradici, než se na první pohled může zdát. Pět filmů, které jsem nakonec přidal k pěti Nikolićových filmů do bloku nazvaném „Černohorci v jugoslávském filmu“, naznačuje jen stručně, jaký měli černohorští režiséři a černohorská produkční studia pro jugoslávskou kinematografii přínos. Protože se nám nakonec podařilo získat podstatně více filmů, než jsem mohl zařadit do programu, bylo dosti obtížné rozhodnout, které nominovat do finálního výběru. Je proto pravděpodobné, že se k nepoužitým filmům někdy v budoucnu vrátíme.

Do bloku „Nová černohorská kinematografie“ jsem zařadil nakonec osm filmů (5 celovečerních a 3 krátkometrážní - ty si rozhodně nenechte ujít). Základem je produkce společnosti Artikulacija. S ředitelem této společnosti, Ivanem Đurovićem, si můžete přečíst o několik stran dále rozhovor, který poskytl pro náš katalog.

Více o černohorské kinematografii na tomto místě prozrazovat nebudu, protože o ní píše v článku **Černohorský film - expozice identity** Andro Martinović, režisér a publicista, se kterým

jsme rovněž udělali zajímavý rozhovor.

Většinu filmů promítáme z DVD. Přestože je jejich obrazová kvalita různá a v některých případech rozhodně ne ideální, je to pro nás jediná možnost, jak filmy představit českému divákovi. Filmové kopie k většině filmů prostě nejsou k dispozici, případně není v našich silách se k nim dostat. Věříme, že oceníte skutečnost, že jsme výrazně zvýšili divácký komfort vložení titulků přímo do obrazu. Podařilo se to především díky úsilí překladatelů, kteří nachystali v mnoha případech kromě překladu také načasování titulků. I když si myslíme, že jsou pro naše účely DVD dostatečné (jedná se přece v podstatě o studijní projekce), jsme rádi, že vám můžeme alespoň 4 filmy nabídnout na klasických filmových kopiích.

Rozhodli jsme se v tomto roce zkrátit úvodní slovo před filmy. Uvědomujeme si totiž, že program je natolik náročný, že musíme divákovi dopřát dostatečný čas na odpočinek a občerstvení. Nerezignovali jsme tím však na informačně-vzdělávací složku semináře a vynasnažili jsme se sestavit katalog, který by poskytl zájemcům o problematiku co nejvíce informací. Jsme rádi, že se nám jej podařilo ozvláštnit několika rozhovory, které alespoň částečně suplují absenci hlavního hosta na letošním ročníku. Hosty semináře měli být původně Branko Baletić - ředitel Černohorské kinotéky, producent a jeden z nejvýznamnějších černohorských režisérů a představitel mladší generace černohorských filmařů Andro Martinović. Oba nakonec museli svou účast odřeknout.

Závěrem chci říct, že program, který jsme pro vás nachystali, vznikl pouze díky nezištnému nasazení více než desítky lidí. Myslím si, že je skvělou ukázkou toho, že i dnes lze věci dělat ve vlastním volném čase, bez nároku na finanční odměnu. Přeji si, aby vám přinesl nezapomenutelný, pozitivní zážitek, a doufám, že se uvidíme u balkánských filmů i příště.

Jiří Fiala - dramaturg Vsetínského filmového maratonu 2014

Černohorský film - expozice identity

Andro Martinović, přeložila Silvia Matúšová

Jak se Černá Hora seznamovala s kinematografií a pohyblivými obrázky?

Existují zápisky, že 1. 11. roku 1902 byl ve Vídni představen jeden z filmů z dílny Ferdinanda Šomodije „U Crnim Brdima na Knjaževom dvoru crnogorskom“ (*V černých kopcích ve vévodském paláci černohorském*). Pravděpodobně to byla první příležitost vidět scény natočené v Černé Hoře. První „kinematografické představení“, neboli promítání na území Černé Hory, následovalo někdy kolem roku 1903 v Cetinje. Stejně jako jinde na světě, i zde došlo k fascinaci novým vynálezem.

Mezi prvními cizinci, kteří navštívili Černou Horu, byli i konzul Arnold Muir Wilson a jeho kameraman Frank Mottershaw. První filmové dokumenty vytvořené na území Černé Hory bohužel nebyly dochovány nebo jsou ještě „neobjevené“ v nějakém skladu. Málo se toho ví i o prvním kině v kavárně Lovćen Petka Pajević, kromě toho, že bylo otevřeno v roce 1908.

Přítomnost kameramanů, kteří tehdy dělali populární žurnály, byla stále větší, zejména díky vyhlášení Černé Hory královstvím (1910). Již počátkem následujícího roku je na podnět Ljuba Tamindžiće otevřeno v černohorském královském divadle „Zetski dom“ první stálé kino. Kromě Tamindžiće ukázal zvláštní nadšení pro film Branko Šobajić, který v roce 1913 otevřel v Nikšiči druhé kino. S vypuknutím první světové války ale přestala tato kina fungovat.

Během války, stejně jako během předešlých válečných konfliktů, vydávali spoustu filmových žurnálů Pateovi a Gomonovi kameramani. Kamerou byly zaznamenány i dny krále Nikoly v exilu.

Mimořádně zajímavé jsou zahraniční hrané filmy, které jsou inspirovány Černou Horou nebo spíše představou o ní. Jsou nerealistické, plné exotických a fantastických detailů. Např. jeden z ruských průkopníků D. Haritonov natočil roku 1912 film **Balkanska carica** (*Balkánská carevna*) inspirovaný stejnojmenným dramatem prince a pozdějšího krále Nikoly I. Za zmínku také stojí, že slavný americký filmový producent a režisér Cecil DeMille natočil dva filmy, jejichž děj se odehrává v Černé Hoře **Neustrašiva** (*Nebojácna*) podle stejnojmenné novely Eleonory Ingram a **Zarobljenik** (*Vězeň*). Oba filmy z roku 1915, jsou zachovány.

První film, který můžeme považovat z vícero důvodů za černohorský, byl natočen v roce 1922 v Itálii. Scénář k **Voskresenja ne biva bez smrti** napsal Vladimír D. Popović, ministr spravedlnosti předposlední černohorské vlády v exilu, který spolupracoval i na režii filmu. Na konečném verzi scénáře pracoval také slavný italský básník Gabriele d'Annunzio. Hlavní roli hrála diva italského němému filmu Elena Sangro a také Černohorci, kteří zůstali v Itálii po připojení Černé Hory k Srbsku v roce 1918. Popovičovy motivy byly především politické, „Voskresenje“ mělo upozornit západní veřejnost na zmizení země, jež bojovala na straně Spojenců a na nespravedlnost vůči černohorskému národu. Navzdory tomu, že byl film plný emocí, nic se samozřejmě nezměnilo. Ale byl to významný a odvážný pokus o obranu černohorské identity novým médiem, jehož expresivní možnosti se teprve hledaly. V pozdějších bouřlivých událostech byl film ztracen, ale jeden jeho díl byl později náhodou nalezen. S pomocí této pásky a dochovaných fotografií profesor Dejan Kosanović provedl částečnou rekonstrukci tohoto filmu.

Do druhé světové války bylo v Černé Hoře natočeno několik zahraničních filmů, z nichž se dva zabývají černohorskou tématikou - **Zákon crnih brda** (*Zákon černých kopců*) a **Fantom Durmitora**.

Za druhé světové války je umělecká tvorba dočasně nahrazena prací válečných kameramanů. Pokračování filmového umění v Černé Hoře přichází teprve s koncem druhé světové války. V souladu s plánem rozvoje kinematografie byla v Cetinje v roce 1949 založena první černohorská filmová společnost Lovćen film. Zejména díky jmenování Alekse Leka Obradoviće ředitelem učinil Lovćen film spoustu dobrých kroků týkajících se produkce filmů, spolupráce s dalšími jugoslávskými a mezinárodními centry a k probuzení zájmu mladých lidí o film. Lovćen film se ale brzy reorganizoval na základě federálního zákona a byl rozdělen na tři segmenty: Lovćen film (zabýval se výrobou filmu), Mediteran film (filmově-technické služby) a Zeta film (distribuce filmu). Rozhodující okamžik pro relativně malé produkční společnosti, jakým Lovćen film byl, přišel roku 1962, kdy byl zrušen federální fond na podporu kinematografie. Z tohoto fondu dostávaly výrobní společnosti finanční prostředky v takovém procentu, v jakém se podílely na produkci domácího filmu na území celé Jugoslávie. Financování z příjmů získaných uvedením domácího a zahraničního filmu na zúženém území s malým počtem obyvatel nebylo dlouho udržitelné.

Už od svých začátků produkoval Lovćen film filmy, které ukázaly, že Černá Hora bude prostorem s filmovými tvůrci výjimečného nadání a specifické citlivosti. Jejich vzájemně nesourodé rukopisy byly charakteristické nejen výraznou osobitostí, ale i vlivem prostředí, ve kterém se dále rozvíjeli. Jedna věc ale zůstala pro všechny stejná - byli inspirováni Černou Horou a vraceli se k ní, každý svým vlastním způsobem.

V prvotní tvorbě, někdy s nadbytkem „vznešeného patosu“, můžeme najít opravdu mimořádné filmy, jako je **Mrtvi grad** (*Mrtvé město*) z roku 1952 režiséra Velji Stojanoviće a scénáristy Ratka Duroviće. Produkce hraných filmu začala **Lažnim carom** (*Falešný car* -1955). Následovala řada zajímavých filmů, jako **Zle pare** (*Špatné peníze*), **Četiri kilometra na sat** (*Čtyři kilometry za hodinu*), které režíroval Velja Stojanović, **Dan četrnaesti** (*Čtrnáctý den*) režiséra

Zdravka Velimiroviće (uveden na festivalu v Cannes), a také spolupráce se zahraničními autory - **Ne ubij** (*Nezabíjej*), který režíroval Claude Autant-Lara. Pro Lovćen film pracovali také Vojislav Nanović, George Skrigin, Bojan Stupica, a další.

Zdá se však, že strategie jediné černohorské produkční společnosti nebyla dostatečně promyšlená, a že se oddala typické černohorské megalomanii. V tehdejším systému fungovalo filmové odvětví na bázi kapitalistických principů. To vedlo společně s eliminací spolufinancování z federální úrovně a nedostatečné participaci koproducentů ke krachu Lovćen filmu.

Je známo, že pokud jednou zažijeme krach, je těžké něco opět sestavit a znovuobnovit. Vytvoření Filmového studia Titograd (Fimski studio Titograd, 1966) s Čedem Vulevičem v čele provázelo spoustu potíží. V následujících letech natočilo toto studio v koprodukcí s dalšími centry filmy jako **Lelejska gora** (*Lelejská hora*) Zdravka Velimiroviće, **Sramno ljeto** (*Ostudné léto*) Branislava Bastače, **Nizvodno od sunca** (*Kde slunce zapadá*) Fedora Škubonji, **Derviš i smrt** (*Derviš a smrt*) Zdravka Velimiroviće a **Beštije** (*Zvěř*) Živka Nikoliće.

V činnosti Filmového studia Titograd pokračuje od roku 1978 společnost Zeta film Budva, která, i když se zabývala zejména distribucí, s Kinoklubem Beograd vyprodukovala film **Pre istine** (*Před pravdou*) Vojislava Kokana Rakonjce. Následovaly **Trinaesti jul** (*Třináctý červenec*) Radomira Baji Šaranoviće, **Dječak je išao za suncem** (*Chlapec odešel za sluncem*) Bana Bastače, **Čudo neviđeno** (*Nevidaný zázrak*) Živka Nikoliće, jenž byl oceněn Stříbrnou medailí v Moskvě, **Dobrovoljci** (*Dobrovolníci*) Predraga Goluboviće, **U ime naroda** (*Ve jménu lidu*) a **Iskušavanje djavola** (*Pokoušení ďábla*) Živka Nikoliće. Nesmíme opomenout ani tradici krátkého dokumentárního filmu. Mezi nejúspěšnější patří filmy Momira Matoviće.

Značný počet autorů z Černé Hory tvořilo své filmy v jiných oblastech. Vytvořili tak most mezi kulturami blízkých národů. Mezi nejvýznamnější patří určitě Krsto Papić, Veljko Bulajić, Branko Baletić, Vlatko Gilić, Krsto Škanata, Predrag Golubović, Lola Đukić, Živko Nikolić, scénárista Mirko Kovač a rovněž jeden ze zakladatelů záhřebské školy animovaného filmu Dušan Vukotić - držitel Oscara za film **Surogat i drugi**.

Jugoslávii jako celku se počátkem devadesátých let přihodilo to, co se jugoslávskému filmu přihodilo o pár desítek let dříve. Decentralizace způsobila, že kinematografie jednotlivých republik začaly působit samostatně a víceméně opouštějí společnou ideologickou platformu. Za zmínku stojí, že již v roce 1968 byla vedena ve Filmové kultuře polemika, zda-li existuje společný jugoslávský film.

Černá Hora se dočkala na pokraji událostí při rozpadu země spousty kolektivních klamů, jenž měly počátky před desetiletími. Ve víru politické a ekonomické krize byla zhasnuta světla v sálech kin a film, jakožto prostor svobody, kritického pohledu na skutečnost i jako znak identity, se stal nadbytečný. A nevídaný jako svědek. Protože filmy bývalé země vypráví příběhy o jejím trvání, o tom jací jsme byli a jací jsme, tento obraz historie není možné vymazat.

Černohorský film po osamostatnění Černé Hory (do roku 2008)

Vracejíc se k sobě se Černá Hora možná vrací i k filmu. Samozřejmě opět se musí začít ex nihilo. Zdá se, že na území Černé Hory jsou různé generace nuceny opakovaně dělat stejnou průkopnickou práci.

V roce 2008 byl přijat nový zákon o kinematografii, který by měl poskytovat mnohem více peněz na spolufinancování filmů. Samozřejmě, že vše neřeší úplně ideálním způsobem, ale není snadné bojovat s těmi, kteří vnímají výdaje na kulturu jako nezbytný náklad, nikoliv jako v mnoha aspektech významnou investici.

To, co v značné míře brání dostat se k profesionálním standardům v realizaci filmů, je nedostatek technicko-technologického vybavení, a to zejména studia s doprovodnou jevištní a

osvětlovací technikou. Atraktivní a rozmanité krajiny, stejně jako v turizmu, nemohou být zhodnoceny správným způsobem, pokud neposkytujete potřebnou infrastrukturu. Při práci zahraničních týmů by bylo prakticky možné edukovat i tým místních filmových odborníků. Bohužel Televize Černé Hory jako veřejné médium nedělá stále nic v otázce vlastního dramatického programu.

Fakulta dramatických umění v Cetinje funguje v nevyhovujících podmínkách a udržuje se převážně díky nadšení učitelů a studentů.

Černohorská kinotéka vstoupila do projektu rekonstrukce budovy, ve které bude veškeré potřebné vybavení hodno této instituce (od skladu po kinosály) a vytvoření reprezentativní společnosti. Toto bude jeden z ukazatelů připravenosti pracovat v oblasti filmu systematicky a kontinuálně.

A konečně, co se týká dnešní produkce, je jasné, že není možná jen jako osamocený „incident“.

Kromě oznámení Ministerstva kultury je nezbytné přijmout určité standardy a kritéria a splnit požadavky na žádost o podporu zahraničních fondů. Samozřejmě především prostřednictvím vytvoření stálé spolupráce mezi producenty z regionu, kteří jsou seznámeni s tímto typem propojení. Je to také způsob oživení vlastní tradice a vyhnutí se riziku absolutizace hodnot identity sebe samého.

Snad budeme brzy hovořit o autorech autentických hodnot v současném černohorském filmu. Jen aby bylo místo, kde se tyto filmy mohou uveřejnit, protože mnohá kina jsou zavřená. Snad ano. Protože „opuštěný chrám je přesto chrámem“.

Článek uveřejněn v Sarajevske Sveske č.19/20, červen 2008. Do katalogu je zařazen se souhlasem autora.

O tom, jaká je situace po pěti letech od uveřejnění tohoto textu a o dalších věcech týkajících se černohorského filmu, jsme si povídali právě s Andrem Martinovićem:

O minulosti a současnosti filmu v Černé Hoře s režisérem Andrem Martinovićem

Ptali se Milan Kostelník a Jiří Fiala, překlad Branka Čačković

Program našeho festivalu je poskládán ze dvou třetin z filmů natočených ještě v dobách Jugoslávie. Který film se vám vybaví, když se řekne jugoslávská kinematografie?

Doba, kdy byly natočené filmy, které tvoří většinu programu vašeho festivalu, už se ve srovnání s tím, co následovalo po rozpadu Jugoslávie, v kultuře jeví jako doba tak dávná jako ta, ve které žil Periklés. Vyrůstal jsem s dědou (Veljko Mandić), jenž hrál ve filmech a seriálech, které se natáčely po celé Jugoslávii, a velmi brzy jsem měl příležitost zjistit, jak vzniká jeden úplně nový svět kombinováním skutečnosti a fikce. Rozhodl bych se pro film, který byl velmi podnětný ve smyslu přemýšlení o možnostech filmu jako vyjadřovacího média - jedná se o film „Nákupčí peří“ režiséra Alexandra Petroviće.

Myslíte, že diváci v tehdejší Černé Hoře měli k filmům natočeným v černohorských filmových studiih nějaký speciální vztah?

V Jugoslávii, Černá Hora nebyla žádnou výjimkou, měl domácí film velkou sledovanost a

vždycky přilákal do kin víc diváků než filmy americké. Je třeba připomenout, že repertoár byl velmi bohatý, uváděly se filmy různých adres, ne jako dnes, když v multiplexech můžete vidět téměř výhradně filmy velkých filmových studií. Černohorské publikum mělo v oblíbě filmy, které vytvořili černohorští autoři, i když ne vždy souhlasilo s obrazem společnosti, kterou prezentovali.

Filmy v Jugoslávii vznikaly velmi často napříč republikami. Na jejich výrobě se většinou podílelo více filmových studií z různých zemí Jugoslávie. Existuje podle vás něco jako černohorský proud v jugoslávské kinematografii? Lze některé tehdejší filmy označit termínem černohorský film?

Filmy v Jugoslávii většinou vznikaly jako koprodukce společností z více republik. Je zajímavé, že jsme se dnes po tom všem vrátili ke stejnému konceptu a velká část filmů zase vzniká ve vzájemné spolupráci. Myslím si, že je pro filmy z toho období nejpřesnější označení jugoslávský film, ale samozřejmě je možné díla, do kterých významně přispěli černohorští tvůrci, buď jako producenti anebo jako režiséři, nazvat černohorskými filmy.

V programu našeho festivalu jsme vyčlenili nejvíce prostoru filmům režiséra Živka Nikoliće. Jaký je váš vztah k jeho tvorbě? Jsou jeho filmy a odkaz stále podnětné pro současnou generaci filmařů z Černé Hory?

Nejvíce prostoru v této svého druhu retrospektivě plným právem dostal Živko Nikolić. On je opravdu autentický tvůrce, v jehož díle byl všudypřítomný černohorský topos. V jeho filmech najdete jemnou výtvarnost a ostrý smysl pro humor. Popularita, kterou jeho filmy mají u současného publika, ukazuje, že přežily první korekturu času, což není případ některých dalších zavedených filmů. Samozřejmě, že na takový odkaz bere ohled i současná generace filmařů, aspoň ve smyslu vědomého nebo nevědomého vzdalování se od tohoto gravitačního pole.

Které další osobnosti a filmy považujete za nejpodstatnější v historii černohorské kinematografie?

Z Černé Hory pochází řada tvůrců, kteří zanechali významnou stopu v jugoslávské kinematografii. Tady jsou jen někteří z nich: Veljo Stojanović, Ratko Đurović, Vlatko Gilić, Milo Đukanović, Zdravko Velimirović, Branko Baletić, Mirko Kovač, Božidar Nikolić, Cico Perović, Slobodan Aligrudić, Veljko Mandić, Boro Begović aj.

Kolik se natáčí celovečerních filmů v Černé Hoře dnes? Jaké jsou možnosti ve vaší zemi uskutečnit filmové projekce? Kolik je v ČH kin a jaká je jejich návštěvnost?

Dnes se v Černé Hoře s velkým individuálním úsilím udržuje určitá kontinuita ve výrobě celovečerních hraných filmů. Pokud bychom počítali průměr za minulé desetiletí, dostali bychom počet jeden až dva filmy za rok. Dalším problémem je zničená síť kinematografů (až na kina Cineplexu), kinosály ve městech se velmi pomalu obnovují a modernizují tak, aby zvládly projekce z nových zvukových a obrazových médií. Údaje o návštěvnosti ukazují, že zájem existuje, jenom je třeba nabídnout dobré podmínky ke sledování filmů a různorodý repertoár.

Kde získávají současní filmoví tvůrci z Černé Hory své filmařské vzdělání? Jaké mají možnosti natočit své první filmy?

Po dlouhé době, kdy se filmaři museli vzdělávat ve střediscích mimo Černou Horu, byla založena Fakulta dramatického umění v Cetinje a Fakulta vizuálního umění v Podgorici. Bohužel, s ohledem na to, že je fond na podporu filmů velmi skromný, perspektiva černohorského filmu je

velmi omezena. Snažíme se to změnit.

Jsou něčím současné černohorské filmy odlišné od zbytku filmové tvorby v zemích bývalé Jugoslávie?

Současný černohorský film se snaží získat své místo na novém filmovém místopisu, ale ještě pořád to jde ztěžka. Důvodem je chybějící filmová báze, ale i kvalita natočených filmů. K úspěchům se přichází postupně, je třeba více investic a více příležitostí k realizaci kvalitních projektů.

Do programu festivalu jsme zařadili i vaše filmy *Masky* a *Nedotčení sluncem*. Jak se vám podařilo získat do hlavních rolí takové herecké osobnosti, jako jsou Mirjana Karanović a Milena Dravić?

Krátké filmy, které jsem natočil, jsou poznamenané účastí výjimečných hereček, se kterými bylo opravdu jednoduché pracovat. Zásadní roli v této spolupráci sehrálo společné přesvědčení, že děláme něco, čemu věříme.

V současné době jste začal natáčet svůj první celovečerní film, který má nést jméno *Odysseus*. Můžete prozradit víc o tomto projektu?

Teď připravuju natáčení svého prvního celovečerního filmu. Jedná se o triptych, jehož hlavním tématem je vztah otce a syna v *mezích* životních situacích. Projekt už v roce 2010 dostal první cenu v konkurzu našeho Ministerstva kultury, ale bohužel to nestačilo k tomu, abych film dokončil. Stejně jako u ostatních projektů doufáme, že se nám podaří zajistit dodatečnou podporu v dalších fázích realizace.

Jaký je podle vás největší úspěch současné černohorské kinematografie?

Největším úspěchem černohorského filmu je asi to, že ještě nějak přežívá.

Připravuje se v současné době v Černé Hoře kromě vašeho filmu ještě něco dalšího, na co se můžeme těšit?

Co se týče nových projektů, vím, že se připravují tři hrané filmy. Dokončen je již krátký film mladého režiséra Ivana Salatiće, zbylé dva budou realizovány v nejbližší době. V současné době se pracuje i na několika dokumentárních filmech.

Existuje v Černé Hoře nějaké povědomí o české kinematografii?

Česká kinematografie měla v Jugoslávii zvláštní postavení jednak kvůli výjimečným českým autorům (jakými byli Klos, Menzel, Forman, Passer) a jednak kvůli lidem z tohoto území, kteří se vzdělávali na FAMU v Praze.

Rádi bychom v Černé Hoře viděli víc současných českých filmů.

Andro Martinović

Andro Martinović se narodil v r. 1977 v Nikšići. Absolvoval studium obecné literatury a teorie literatury a filmové a televizní režie v Bělehradu. Magisterské studium dokončil na Filologické fakultě v Bělehradu obhajobou diplomové práce, která pojednávala o naratologických paralelách mezi literaturou a filmem.

Je hlavním redaktorem Černohorské kinotéky a docentem na Fakultě vizuálních umění Univerzity Mediteran v Podgorici. Jednu dobu psal sloupky do Art přílohy deníku Vijesti a publikoval v odborných časopisech.

Je autorem několika krátkých filmů různých žánrů (hraný, dokumentární a animovaný), které byly uvedeny v oficiálních soutěžích na více než dvacet prestižních mezinárodních filmových festivalech (Montpellier, Huesca, Drama, Berlín, Sarajevo, Motovun, Bělehrad, Reykjavík aj.). Film **Nedotčení sluncem** dostal cenu Zlatna plaketa Beograda a byl vyhlášen nejlepším jugoslávským krátkým hraným filmem roku 2002. Eurochannel zahrnul tento film do European Short Film Tour, do kterého byly vybrány nejlepší evropské krátké filmy v období od roku 2000 do roku 2010. Film **Masky** byl prodán do víc než dvaceti států. Je spoluautorem scénáře celovečerního hraného filmu **Odysseus**, který dostal hlavní cenu v konkurzu Ministerstva kultury na podporu kinematografických děl. V současné době jej začíná natáčet v produkci společnosti Artikulacija.

Další poznatky zejména o současné černohorské kinematografii přináší rozhovor s filmovým producentem a ředitelem neaktivnější černohorské produkční společnosti Artikulacija Ivanem Đurovičem.

Jak se dnes točí filmy v Černé Hoře - rozhovor s producentem Ivanem Đurovičem

Otázky Jiří Fiala, překlad Jelena Radičanin

Domnívám se, že Černohorská kinematografie má solidní tradici. Tvůrci jako Živko Nikolić, Zdravko Velimirović, Bane Bastać, nebo Radomir Saranović určitě svým významem přesáhli území Černé Hory a uplatnili se v prostoru bývalé Jugoslávie a mnohdy i za jejími hranicemi. Myslíte si, že současní černohorští tvůrci čerpají ve svých filmech z odkazu svých předchůdců? Napadá vás příklad takového ovlivnění?

Černá Hora, i když teritoriálně a podle počtu obyvatel velmi malá, a ačkoliv kinematografie v takových malých prostředích má velmi limitované možnosti, vygenerovala opravdu velká jména filmu přerůstající regionální rámec! Kromě zmíněných umělců, jejichž autorský opus do značné míry souvisel s Černou Horou, se musíme zmínit také o velkých jménech, jako jsou Veljko Bulajić, Krsto Papić, první jugoslávský nositel Oskara Dušan Vukotić, dále Vlatko Gilić a o mnoha dalších tvůrcích, kteří (což je velké neštěstí pro nás v Černé Hoře) museli odejít z malého prostředí a zanedbatelně malé kinematografie, aby se nejenom realizovali jako autoři, ale také aby se dostali mezi představitele kinematografií zemí, ve kterých žili.

Tato skupina autorů měla vliv na to, že se film stal důležitý pro mladou generaci filmařů, i když si nejsem úplně jistý, do jaké míry je přímo ovlivnila. Musím konstatovat, že nová generace černohorských filmařů má svůj vlastní osobitý styl. Každý jedinec dává filmu svou osobitou pečť. Od starších tvůrců se liší nejenom vyhýbáním se tématům týkajících se černohorské tradice, oni se prostě zabývají jednotlivcem v moderní společnosti, zabývají se nějakými jinými významy skrz jiný stylový přístup apod. Opravdu se musí uznat, že udělali radikální obrat. Jak moc jsou to dobré

filmy - to je otázkou, ale že jsou jiné - to určitě jsou!

Současná černohorská kinematografie je zatím velmi malá. Byla doba, kdy se v Černé Hoře nenatočil ročně žádný film. V posledních letech se situace zlepšuje, takže jsme mohli pro náš festival sestavit kolekci nových černohorských filmů, což by před pěti-šesti lety asi nebylo možné. Změnilo se v Černé Hoře něco, co umožnilo filmařům začít natáčet?

Za prvé, změnila se technika, kterou se natáčí film, filmová tvorba je především mnohem levnější, tím pádem je mnohem jednodušší natáčet, stříhat, atd. Černá Hora jako malý ekonomický systém, zejména v době globální krize, nemůže financovat velké rozpočty, ale díky velkému nadšení, zejména mladší generace, nyní máme jakžtakž kontinuitu v natáčení filmů. Mezitím vznikly akademie, kde se vzdělávají režiséři, producenti, dramaturgové a herci, Černá Hora se objevuje na klíčových festivalech a trzích, ale znovu musím zdůraznit že, především nadšení je hlavní hnací silou před často Sisyfovským pokusem natočit u nás film!

Zdá se, že natočit v Černé Hoře film, není úplně jednoduché. Můžete srovnat situaci v Černé Hoře se situací v jiných postjugoslávských zemích?

Bohužel, Černá Hora stále nemá zastřešující filmovou instituci, ani filmový fond s přesně regulovanými zdroji financování, takže jsme často závislí na osobních prioritách či spíše afinitách Ministerstva kultury, které pomáhá filmu přes konkurzy, a ročně dá částku, kterou v regionu dostává filmový debutant. Nyní máme na ministerstvu špičkové lidi, kteří se skutečně snaží pomáhat černohorské kinematografii, ale nemůžeme být spokojeni, dokud jsme závislí na něčí dobré vůli, a ne na své práci! Musím připomenout, že finanční síla státu (vzhledem k velikosti jeho ekonomiky) je velmi omezená, a tak se jen obtížně jedná o opravdovém financování filmu. Doufáme, že v nejbližší budoucnosti budeme mít nový zákon o filmu, který přinese tři klíčové skutečnosti pro rozvoj filmového průmyslu v naší zemi - filmové centrum, filmový fond a daňové pobídky, jejichž prostřednictvím bychom v dohledné době mohli násobit kvantitu produkce filmu, podle rčení - z kvantity se rodí kvalita! Musím říct, že v posledních letech bylo uděláno mnohem více než v minulých dvou desetiletích, a to nejen pokud jde o filmovou produkci, ale o vše ostatní, co vytváří kinematografii. Nyní máme vysoké školy, kinotéku, kontinuální konkurz na spolufinancování filmu, finančně se podporuje účast na klíčových festivalech, pomalu přistupujeme k evropským filmovým institucím a fondům, vzniká základ, který by měl vytvořit přinejmenším stejně úspěšné mladé autory, jako byli jejich předchůdci!

Vaše společnost Artikulacija je jednoznačně neaktivnější produkční společností v Černé Hoře, alespoň soudě podle toho, že více jak polovina současných černohorských filmů vznikla vaším přičiněním. Co vás vedlo k založení této společnosti a jak těžké je dnes v Černé Hoře ve filmové branži přežít?

My jsme nejstarší nezávislá filmová produkce a myslím, že i neaktivnější. V praxi jsme dlouhou dobu byli jediní, kteří se filmem dokázali uživit, a to buď prostřednictvím produkce, anebo poskytováním služeb zahraničním produkcím, které se rozhodly natáčet v Černé Hoře. Na začátku to byla opravdová exotika, novináři se nás často ptali, co to vlastně znamená producent, produkce, atd. V posledních letech se objevily i jiné filmové produkce, které jsou v oboru úspěšné. To, co je společné pro všechny, je obrovská láska k filmu, která nás posunuje i tehdy, když sotva nacházíme smysl v tom všem, a v nějaký vážný finanční zisk ani moc nedoufáme!

Jistě, každý z nás se celou svou bytostí dává filmu, a já doufám, že se nám to jednoho dne v dobrém vrátí!

Můžete zhodnotit vaši dosavadní činnost, co se vám a Artikulaciji zatím nejvíce vydařilo? A naopak - litujete něčeho?

Zdá se mi, že natočit film je samo o sobě úspěch. Zejména v prostředí, které není nejbohatší, ale i v jakémkoli jiném. To mi ale samozřejmě nestačí. Mám dojem, že každý film, na kterém jsme pracovali, udělal krok vpřed při budování filmového průmyslu v naší zemi. **Pohled z Eiffelovy věže** (*Pogled sa Ajfelovog tornja*) je náš první film, byli jsme prakticky děti bez zkušeností, za sebou jsme neměli jediný natáčecí den, ale podařilo se nám natočit film, který podle počtu diváků byl velmi úspěšný, a to nejen u nás, ale i v regionu. A co je velmi důležité - je to první nezávislá produkce v Černé Hoře! Pak přišla první menší koprodukce. Potom i experimentální film, který jsme financovali sami, krátké filmy a **Poslední kapitola** (Ascent) Nemanji Bečanoviće, která vzbudila pozornost milovníků autorského filmu a dostala dobré kritiky v nejvýznamnějších mezinárodních filmových časopisech i na filmových portálech. Zdá se mi, že se nám vždy podařilo udělat krok vpřed a že to všechno přispělo k popularizaci naší snahy u mladých lidí. Jsme také průkopníky v produkčním servisu a podněcovatelé dalších filmových iniciativ... Prostě jsem se neustále snažil zvyšovat kvalitu produkce, ať už technickou nebo personální, aby podmínky natáčení byly co nejlepší. Ale to, na co jsem opravdu hrdý, je skutečnost, že utváříme mladé autory a tým, a to nejen v profesionálním smyslu, ale zdá se mi, že působíme i na jejich lidské kvality!

Samozřejmě, existují některé věci, na něž nejsem příliš hrdý. Někdy jsme museli dělat kompromisy, když nemáte všechno potřebné, tím pádem některé filmy přišly o některý den natáčení, o nějakou ruku navíc, možná právě o tu, která by tento film učinila mnohem větším, nejenom v produkčním smyslu!

S jakým ohlasem se v Černé Hoře setkávají vaše filmy? Jak se filmy dostávají k divákům? Je to prostřednictvím kina, televize, nebo je to záležitost spíše ojedinelá - festivalová?

Jak jsem již řekl, některé z našich filmů dosáhly velkého úspěchu v kinech, ale domácí milovníci filmu mají možnost je vidět především prostřednictvím domácích festivalů (Hercegovački Filmový Festival), a pak na DVD nebo v televizi. Reakce jsou různé, a jsem rád, když jsou reakce na některý film radikálně odlišné - od nejhorší kritiky až k smekání klobouku! Mám jenom mizerný pocit, když v tom nevidím upřímný postoj, ale provinční závist!

Daří se vám dostat vaše filmy za hranice Černé Hory? Zaznamenali jste nějaký mezinárodní úspěch?

V poslední době naše filmy hodně cestovaly po festivalech po celém světě. Zmíním se o krátkém filmu **To je vše** (*Sve to*), který navštívil více než 30 festivalů, také už zmíněný film **Poslední kapitola**, který také hodně cestoval a získal fanoušky z celé Evropy, od laiků až po odbornou veřejnost (Cineuropa, festival Raintance, atd.). Chci připomenout, že jsme poslední tři roky přítomni v hlavních programech Sarajevského filmového festivalu. Samozřejmě, budou i ceny, ale stále čekám na ten správný zásah!

Vím, že v současnosti máte v běhu minimálně dva projekty. Před dokončením je zřejmě film Dječaci iz ulice Marksa i Englsa Nikoly Vukčevića a v současnosti by se měl začít natáčet film Odisej Andra Martinovića. Můžete prozradit více o těchto filmech?

Dječaci (Chlapci) budou brzy představeni, a u nich opravdu očekáváme dobrou odezvu publika, a pak i úspěch na festivalech! **Odiseje** (*Odyssea*), doufám, brzy začneme natáčet, a ona by měla být našim favoritem na příští rok! Ještě je třeba poznamenat, že jsme se v loňském roce jako koproducenti zúčastnili opravdu dobrých a velkých projektů, a zdá se mi, že nás to všechno

etabluje jako zajímavé hráče ve filmovém průmyslu v regionu. Chtěl bych zdůraznit, že jsme menšinoví koproducenti nejdražšího makedonského filmu **Do balčaka** (Do konce) významného režiséra Stoleho Popova, také jsme koproducenti filmu **Srce mesara** (Srdce řezníka) velkých profesionálů, ale v první řadě milých a hodných lidí Antoniho Nuiće a Borise Matiče. Také bych připomenul i práci na novém filmu Srdjana Dragojeviće! Jde o černohorsko-srbskou koprodukcí **Atomski zdesna** (Atomové zprava) jehož světová premiéra se bude konat v Podgorici přesně v den začátku vašeho festivalu!

A jaké jsou vaše plány do budoucna?

Mým přáním je etablovat se jako spolehliví regionální partneři pro všechny, kteří vytvářejí dobré autorské filmy s potenciálem pro kina. Jednou z mých priorit je také vytvořit dobrou infrastrukturu, která dokáže zhodnotit potenciál přírodního bohatství, tak abychom se stali lídrem v poskytování produkčních služeb v regionu. Ale především, abychom se stali známými dobrými černohorskými filmy!

Máte povědomí o české kinematografii?

Pražská akademie vychovala značný počet klíčových autorů jugoslávské kinematografie, kteří začali natáčet zejména v druhé polovině sedmdesátých let, tím pádem je vliv české filmové školy obrovský! Neexistuje milovník filmu, který neviděl alespoň některý z filmů Jiřího Menzela, Miloše Formana a dalších, ale já si velmi rád vzpomínám na jeden televizní seriál, který na mě, když jsem byl dítě, udělal dojem - na Návštěvníky a pamatuju si, že sestry a matka plakaly při sledování Nemocnice na kraji města ...

Ivan Đurović (narozen 1974, Podgorica, Černá Hora)

Absolvoval Fakultu dramatických umění v Cetinje v Černé Hoře. Od roku 2004 pracuje jako producent a výkonný ředitel produkční společnosti Artikulacija, kterou také založil. Produkoval 10 celovečerních filmů a několik dokumentárních a krátkých filmů. Podílel se také na produkci mnoha reklam pro známé světové značky, hudebních videoklipů a na dalších audiovizuálních projektech. Zabývá se televizní produkcí na Fakultě Dramatických umění v Cetinje. Je organizátorem setkání Montenegro Film Forum.

PROGRAM SEMINÁŘE

Pátek 4. 4. 2014

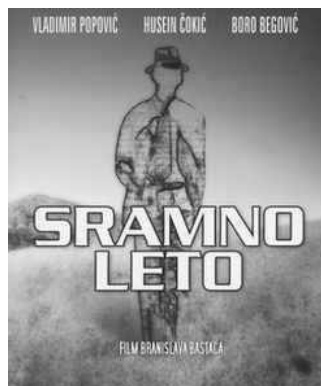
17.00 hodin

OSTUDNÉ LÉTO (Sramno leto)

Černohorci v jugoslávském filmu

Jugoslávie 1969 / 79 min / DVD

Režie: Branislav Bastać

Scénář: Branimir Šćepanović

Kamera: Dario Bremec

Hudba: Miodrag Ilić-Beli

Hrají: Vladimír Popović, Krystyna Micolajewska, Neda Spasojević, Boro Begović, Husein Čokić, Jovan-Burdus Janičijević a další

Do horské vsi přichází vysoký muž v bílém obleku. Svým vzezřením i okázalým autoritativním vystupováním vzbuzuje ve vesničanech zvědavost i obavy. Posléze vyjde najevo, že je to Isak, syn Jakova, na jehož smrti mají vesničané pravděpodobně podíl.

Místní se nemohou shodnout, proč se vrátil. Někteří hádají, že kvůli dívce Martě, převládne však názor, že je představitel moci a do obce přišel s nějakým posláním, kterému úplně nerozumí. Isakova přítomnost je pro ně po celou dobu zneklidňující. Isak sám tvrdí, že procestoval celý svět a teď se vrací domů. Jeho verzi však věří jen dívka Julia, se kterou se sblíží, pasáček Jevtije a malý sirotek, kterého si vzal pod ochranu. Nejen manželé Marty a Julie se jím cítí ohroženi. Z útržků rozhovorů lze usoudit, že málokdo v obci má čisté svědomí. Chování vesničanů k Isakovi je na jednu stranu servilní, on však cítí, že se před ním přetvařují. Přesto se ukáže, že je správně neodhadl.

Autorem scénáře je Branimir Šćepanović, podle jehož povídky natočil Živko Nikolić film *Smrt pana Goluzi*, který je rovněž zařazen do programu Vsetínského filmového maratonu. Lze říci, že oba filmy spolu do značné míry rezonují. Téma strachu z neznámého a zároveň určitá fascinace cizincem přicházejícím z jiného světa je společné pro oba snímky. Stejně tak paranoidní představa, že k nim cizinec přijel se zlým úmyslem. (-JF-)

Branislav Bastać

*Branislav „Bane“ Bastać se narodil v roce 1925 v Cetinje. Patří k první generaci filmařů, kteří začali natáčet v padesátých letech pod křídly produkční společnosti Lovćen film. Má na svém kontě téměř 50 krátkých dokumentárních filmů. Film **Ostudné léto** (Sramno leto) z roku 1969 se z jeho filmografie vymyká. Ačkoli je to pouze jeden ze dvou hraných dlouhometrážních filmů, které natočil, zcela jistě patří k nejzajímavějším dílům černoohorské kinematografie, stejně jako jeho druhý film **Dječak je išao za suncem**. (Jak šel chlapec za sluncem) z roku 1982. (-JF-)*

18.45 hodin

MÍSTNÍ UPÍR (Lokalni vampir)

Nová černoohorská kinematografie

Černá Hora 2011 / 113 min / DVD

Režie: Branko Baletić

Scénář: Branko Kovačević

Kamera: Živko Zalar

Hudba: Leo Đokaj

Hrají: Milivoje Obradović, Kristina Stevović, Gordana Gadžić, Mladen Nelević, Branimir Popović, Boro Stjepanović, Ivana Mrvaljević a další

Slavnostní zahájení
festivalu
za účasti velvyslankyně
Republiky Černá Hora
J.E. Slavice Milačić

Romantická komedie o mladém muži, který se při svém podnikání dostává do problémů, jenž se rozhodne řešit velmi originálním způsobem. Protože není schopen zaplatit svým neúspěšným

věřitelům, předstírá smrt a společně se svou matkou zorganizuje vlastní pohřeb. Ukřívá se pak v podkroví jejího domu. Tímto svým zoufalým činem ale nehodlá nadobro přerušit všechny své styky se světem živých. Zejména jedna dívka je mu velmi blízká, takže opakovaně opouští svou skrýš. Protože nedokáže zůstat nezapovídaný, způsobí mezi pověřivými obyvateli malého zapadlého městečka hotové pozdvižení. Ti dojdou k závěru, že se na svět vrátil jako upír. Počáteční zděšení je brzy rozptýleno vlnou pragmatismu. Místní upír se stává vyhledávanou turistickou atrakcí a městečko se poprvé dostává na mapu světa. Hlavní hrdina se nestačí divit, co rozpoutal... (-JF-)

Branko Baletić

Branko Baletić (* 1946) je srbsko-černohorský režisér a producent. V současné době je ředitelem Černohorské kinotéky. Jeho první filmovou zkušeností byla malá role ve filmovém debutu srbského režiséra, absolventa FAMU, Gorana Markoviće **Zvláštní výchova** (1977) což je výjimečná sociální kritika praktik v nápravných zařízeních. Režiroval dvakrát v roce 1969 pro televizi, než si v roce 1981 sám napsal scénář ke svému filmu **Švestková štáva** (Sok od šliva). V něm organizuje DJ z malého města (Miki Manojlović) velké umělecké setkání. Jeho plány se však v této komedii kříží se záměry potravinářské firmy, které chce za každou cenu zpropagovat své produkty. Následující snímek, **Balkan expres** (Balkan ekspres - 1983), je autorovým nejvýznamnějším titulem. Od konce 80. let se Baletić zaměřil na práci producenta, ale natočil ještě dva celovečerní tituly. Film, jehož název bychom mohli přeložit jako **Vždy připravené ženy** (Uvijek spreje žene - 1987), vypráví o sedmi dělnicích, které po roztržce s vedením zemědělského družstva ukradnou traktor a vydávají se na cestu do velkého města. Nedávno vzniklý **Místní upír** (Lokalni vampir - 2011) je komedií o muži, který předstírá svou vlastní smrt, aby se vyhnul svým věřitelům. V současné době se Branko Baletić zabývá projektem **Au Revoir, Montenegro**.

Jako producent se v posledních letech podílel na prvním filmu Željka Sošiće **Musím ti něco důležitého říct** (Imam nešto važno da vam kažem - 2005) a koprodukoval také pozoruhodný film **Doktor Ray a ďáblové** (Doktor Rej a djavoli - 2012) režiséra Dinka Tucakoviće, což je film, který se snaží mapovat pobyt režiséra Nocolase Raye (Rebel bez příčiny...) v Jugoslávii, ve které strávil v šedesátých letech několik roků snahou o natočení hororového snímku **Doktor a ďáblové** podle knihy Dylana Thomase.

Hlavním hostem letošního Maratonu měl být Branko Baletić. Jeho pracovní vytížení mu nakonec nedovolilo přijet. Nabízíme proto alespoň krátký rozhovor, který jsme s ním udělali. Branko je v něm stručný, ale o to údernější...

Rozhovor s Brankem Baletićem

Ptali se Jiří Fiala a Milan Kostelník, překlad Branka Čačković

Co se vám jako první vybaví, když se řekne černohorská kinematografie?

Umělý spánek.

Mohl byste zavzpomínat, jak se točilo filmařům z Černé Hory, když ještě existovala Jugoslávie?

Zabíjení Jugoslávie vymazalo všechny moje vzpomínky.

Nevybavuju si už ani geografii.

V rámci naší přehlídky uvedeme režisérský profil Živka Nikoliće. Jak jste vnímal jeho filmy v době jejich uvedení? Jaký máte k tomuto režisérovi, který byl v podstatě vašim vrstevníkem vztah?

Grandiózní milovník filmu, který pochopil Černou Horu - proto i zemřel mladý.

Máte na něj nějakou osobní vzpomínku?

Jednou jsem ho radostně plácl po rameni, a on zaúpěl bolestí.

Co jsou podle vás nejvýznamnější milníky v historii černohorské kinematografie?

Ta historie nikdy neexistovala. Špatná nekonečnost je naším osudem.

Lze o některých filmech, natočených v Jugoslávii říct, že jsou ryze černohorské?

V mnoha výborných jugoslávských filmech byl cítit duch černohorského depresivního optimismu.

Velkých úspěchů nejen v zemích bývalé Jugoslávie, ale i v zahraničí zaznamenal Váš film Balkán Expres. V čem spočívá podle vás jeho úspěch?

Já jsem režisér, kaskadér a producent, který měl štěstí.

Tento film je zajímavý mimo jiné skvělým hereckým obsazením. Jak vzpomínáte na práci s herci, jako jsou Velimir Bata Živojinović, Dragan Nikolić či Bora Todorović?

Hráli jsme spolu poker, dostali mě „mezi dva ohně“ a sebrali mi celý honorář.

V osmdesátých letech jste v relativně krátkém čase natočil tři velmi dobré filmy - Sok od šljivja (Švestková šťáva - 1981), Balkan ekspres (Balkán expres - 1983), a Uvek spremne žene (Vždy připravené ženy - 1987). K režii celovečerního hraného filmu jste se vrátil až za dlouhých 23 let filmem Místní upír (Lokalni vampir - 2011). Co způsobilo takto nezvykle dlouhou pauzu? A naopak co vás po těch letech opět přivedlo do režisérského křesla?

Se svými dokumentárními filmy jsem bojoval prvně v Srbsku, potom v Černé Hoře pro občanskou společnost, ale ona tady nemá žádnou šanci, proto jsem se vrátil k hrané formě.

Již několik let se pokoušíte realizovat filmový námět z historie Černé Hory Au Revoir, Montenegro. Přiblížíte českým divákům jeho námět, a jak vidíte jeho realizaci?

Au revoir, Montenegro chystám už asi dvacet let, ale každou chvíli tady máme nějakou válku, pak sankce, bankovní krize - v každém případě žádné prachy na historický film nejsou. Je to milostný příběh z období francouzsko-černohorské války v roce 1807. S ohledem na nedostatek peněz jsem se rozhodl, že sám objedu místa, kde se příběh odehrává, a v 90 minutách převyprávím před kamerou celý film.

Kromě režie jste také filmovým producentem. Který z projektů, na kterém jste se jako producent podílel, vám udělal největší radost?

Každá vteřina věnovaná filmu přináší úžasnou radost. Například velkou radost jsem měl jako

producent a koproducent filmů **Život se strýcem** a „**Kuduz**“ a potom jako producent filmů mých studentů.

Jak hodnotíte současnou černohorskou kinematografii a jak vidíte její budoucnost?

O tom popřemýšlím, až budu mladší!

K profesi režiséra a producenta jste nedávno přidal profesi ředitele Černohorské kinotéky. Jaký je podle vás hlavní úkol a poslání Černohorské kinotéky, která nedávno vznikla a jejíž jste prvním ředitelem?

Zachovat každý záběr, každé políčko, a potom to vše pověsit na internet.

A jak vnímáte českou kinematografii?

Mým životem se přehnal hodně českých Ostře sledovaných vlaků a Kočárů do Vídně a já jsem stál zmatený jako Černý Petr. Jednou se mi zdálo, že sedím v kinosálu, ve kterém se donekonečna promítají filmy (možná i české současné), až jsem nezemřel. Můj sen se neuskutečnil, protože v Černé Hoře všechny kinosály zemřely.

Stojím sám, slzy mi tečou, to ze mě vytékají koncové titulky.

Animované filmy Dušana Vukotiće

sobota 17.50 hodin - Krava na mesjecu

(Kráva na měsíci - 1959), 10 min

sobota 19.15 hodin - Surogat (Náhražka -1961)

neděle 11.25 hodin Picollo

(Harmonika - 1959), 9 min

Dušan Vukotić (7.2.1927 - 08.7.1998)

Je ceněným černohorským kreslířem, karikaturistou, dokumentaristou a především autorem více než padesáti kreslených filmů. Je nejvýznamnějším představitelem tzv. Záhřebské školy animovaného filmu. Po dobu čtyřiceti let již od roku 1953 je jeho tvorba spojena s filmovým studiem Zagreb film, kolem kterého byli soustředěni postupně nejvýznamnější a nejúspěšnější animátoři (nejen) z bývalé Jugoslávie - mimo něj např. Borivoj Dovniković-Bordo, Vlado Kristl, Aleksandar Marks, Vladimir Jutriša, Nikola Kostelac, Zlatko Grgić, Boris Kolar, Vatroslav Mimica, Nedeljko Dragić, Ante Zaninović, Zvonimir Lončarić a další. V roce 1961 získal Oscara za film Surogat (Náhražka), jako vůbec první neamerický animátor. V roce 1964 byl na Oscara nominovaný ještě jeho film Igra (Hra).

Kromě animovaných filmů má na svém kontě také několik hraných celovečerních filmů, nejprve natočil pohádkový příběh pro děti Sedmi kontinent (Sedmý kontinent), v roce 1977 válečné drama Akcija Stadion (Operace Stadion) o odporu záhřebských studentů proti ustašovskému režimu a konečně v roce 1981 v koprodukcí s Československem sci-fi na pomezí hororu a parodie Gosti iz galaksije (v ČSSR uváděné pod názvem Monstrum z galaxie Arkana), na kterém spolupracoval mimo jiné i s Janem Švankmajerem (který je autorem monstra) a scénář napsal společně s Milošem Macourkem. Učil také filmovou režii na záhřebské akademii

dramatických umění od jejího založení v roce 1967 až do jeho odchodu do důchodu v roce 1990. Po roce 1973 byl členem akademie věd a umění Černé Hory. V době své smrti připravoval výrobu svého nového sci-fi filmu na motivy prózy chorvatského spisovatele science fiction Aleksandara Žiljaka.

21.25 hodin

NEVÍDANÝ ZÁZRAK (Čudo nevidjeno)

Černohorci v jugoslávském filmu

Jugoslávie 1984 / 92 min / DVD

Režie: Živko Nikolić

Scénář: Živko Nikolić, Liljana Pavić, Siniša Pavić

Kamera: Stanislav Szomolányi

Hudba: Borislav Tamindžić

Hrají: Savina Geršak, Dragan Nikolić, Boro Begović, Petar

Božović, Taško Načić, Vesna Pečanać, Boro Stjepanović,

Danilo Bata Stojković, Velimir Bata Živojinović, Bogdan Dikić, Slavko Štimac a další

V malé vesnici na břehu jezera žijí lidé poklidným životem: ženy pracují a chytají ryby, muži vysedávají v místní hospodě. Klid naruší až příjezd „Američanky“, jejíž otec kdysi ve vesnici vlastnil hospodu a jednoho dne utekl do Ameriky. Dívka chce získat zpět otcovo dědictví a neváhá k tomu použít všechny možné prostředky.

Nejvýraznější osobností ve vesnici je Ščepan, vizionář, který má velkolepý plán, jak zlepšit podmínky života svých spoluobčanů. S pomocí inženýra usilovně pracuje na tunelu, kterým má být vypuštěna voda z jezera do moře, čímž vesnice získá namísto jezera úrodné pole. Půjde o nevídaný zázrak.

Nikolićovi se podařilo dokonale vykreslit celou řadu různorodých postav v tragikomických situacích, které spějí k překvapivému konci. (-BČ-)

Živko Nikolić

Filmový a televizní režisér Živko Nikolić (1941 - 2001) je svou tvorbou pevně spjat s prostředím Černé Hory, jejími obyvateli, zvyky, mýty a tradicemi. Sám říkal, že nebýt této silné vazby k jeho domovině, jeho práce by dost možná ani nikdy nevznikla. Říkal také, že člověk v sobě vždy nese silnou vazbu ke svým kořenům. Snaží se z těchto pout utéct, ale zároveň si je vědom toho, že by bez nich nebyl ničím. Člověk, který nemiluje svoji vlast, nemiluje lidi, ani sám sebe. Nikolić natáčel v Černé Hoře a měl hluboký vztah ke svému rodišti, malému vnitrozemskému městu Ozrinici. Obrazově se hlásil k malířskému odkazu poválečného černohorského tvůrce Petara Lubardy i holandského velikána Rembrandta. Malířské i filmové obrazy obecně přenášely podle Nikoliće ukázkou země, vlasti, člověka, ale i různých symbolů a významů. A každý umělec zprostředkovává jiný pohled. Nikolić patřil k nejvýznamnějším a nejrespektovanějším černohorským tvůrcům. Usiloval o pravdu i krásu, o sílu výpovědi, zaujetí postoje vůči lidské povaze i politickému establishmentu. Za filmové hrdiny považoval malé, obyčejné lidi, jejichž osudy umí nejlépe vypovědět pravdu o člověku.

Nikolić vystudoval uměleckou školu v Hercegu Novem a Divadelní a filmovou akademii v Bělehradě. Zapsal se na herectví, ale celý život se zabýval režii. V roce 1968 natočil svůj první dokumentární film. Dokumentům se pak věnoval celých deset let, než vznikl jeho celovečerní

debut. (Krátké filmy jsou k vidění na youtube). Nikolićovy dokumenty získávaly ceny doma, na Bělehradském festivalu dokumentárních a krátkých filmů, ale i v zahraničí. Nejúspěšnější **Mezník** (Biljeg, 1981) je pohledem na hydroelektrárnu v sutinách, který symbolizuje lidskou hloupost a aroganci. Snímek získal Zlatou medaili v Bělehradu, cenu FIPRESCI, nebo Zlatého draka v Krakově. V letech 1977-90 natočil Nikolić celkem osm dlouhometrážních snímků, z nichž pět uvádíme v rámci letošního Vsetinského filmového maratonu. Některé jeho filmy byly uváděny i v Československu, **Smrt pána Golužu** (Smrt gospodina Golužu - 1982) dokonce vznikla ve slovenské koprodukcí. Významné bylo i jeho působení v rozhlasu a televizi, pro kterou pracoval na malých projektech i televizních seriálech. (-MB-)

23.25 hodin

POHLED Z EIFFELOVY VĚŽE (Pogled sa

Ajfelovog tornja)

Nová černohorská kinematografie

Srbsko a Černá Hora, Slovinsko, Chorvatsko 2005 / 92 min
DVD

Režie: Nikola Vukčević

Scénář: Irena Kikić-Stojković, Nikola Vukčević

Kamera: Nikola Sekerić

Hudba: Vladimir Morić

Hrají: Branislav Trifunović, Marija Vicković, Svetozar Cvetković, Darko Rundek, Dragana Mrkić, Petar Božović, Sergej Trifunović a další

Hlavní hrdinkou je mladá a krásná dívka Marijana, dcera úspěšného a bohatého gynekologa. Zdánlivě bezstarostnou dívku tíží trauma z doby jejího dospívání, kdy ji obtěžoval otcův nadřízený. Otec se jí tehdy nezastal a jeho šéf se mu za to odvděčil profesním i platovým růstem. Dospělá Marijana se otci mstí jako luxusní prostitutka, která spává s jeho kolegy a ničí tak jeho reputaci. Z beznaděje ji vytrhne až setkání s chudým talentovaným sochařem Vanjou, do kterého se zamiluje, a s kterým se rozhodne sdílet jeho útrapy.

Film kritizuje současný systém hodnot, který je zaměřený jen na korupci a protekci a jako jeho protiváhu nabízí pravou lásku, která je jedinou cestou ze společenského bahna.

Snímek vznikl s rozpočtem 30 000 Euro a herci souhlasili jen se symbolickými honoráři. Byl to první černohorský film po dlouhé patnáctileté přestávce. Na produkci se podílely také společnosti z Chorvatska, Slovinska a Srbska. (-PM-)

Nikola Vukčević (*1974, Podgorica)

Divadelní a filmový režisér, nezávislý producent, člen Filmové komory Černé hory a profesor na Fakultě dramatických umění. Od roku 2004 také umělecký ředitel Městského divadla v Podgorici. Studoval filmovou a divadelní režii na Umělecké akademii v Novém Sadu pod vedením Vlatka Gilice, kde patřil k nejlepším studentům.

Jako režisér a autor má za sebou na 80 projektů. Z toho jeden celovečerní film - *Pohled z Eiffelovy věže*, prezentovaný na mnoha festivalech. Dále 10 divadelních her, 4 krátké filmy, jeden televizní film, 25 půlhodinových dokumentů pro televizi a řadu hudebních videoklipů a

Sobota 5. 4. 2014

9.30 hodin

LUKOVA JOVANA (Jovana Lukina)

Černohorci v jugoslávském filmu

Jugoslávie 1979 / 99 min / DVD

Režie: Živko Nikolić

Scénář: Žarko Jovanović-Komanin, Živko Nikolić

Kamera: Savo Jovanović, Milivoje Životić

Hudba: Borislav Tamindžić

Hrají: Merina Isaković, Bogoljub Petrović, Krunoslav Šrić, Neda Spasojević, Boro Begović

Jovana a její manžel Luka žijí izolovaně ve skalnatých vápencových horách. Jejich život je poklidný - Luka se zabývá pálením vápna na zakázku a Jovana je mu dobrou ženou, která mu pomáhá s těžkou prací a do toho se stará o domácnost. Jejich idyla ale končí s příchodem podivného procesí, které přivede k osamělému stromu poblíž Lukova domu spoutaného muže. Žena, která procesí vede, přiměje Jovanu vykonat popravu onoho vězně.

Ač tato událost proběhla beze svědků, jakoby se po ní na Luka s Jovanou upřela pozornost všech náhodných kolemjdoucích. Starý muž přihlíží, jak jeho mladá žena svede Luku. Ten pak muži pomáhá vykonat tradiční trest. Poté není Luka schopen zabránit znásilnění Jovany sousedy a ke všemu je neustále pozoruje cizinec Peter, nápadně se podobající oběšenému mladíkovi. Film má překvapivě málo dialogů. S minimem slov je dosaženo maximálního účinku. Vyprávění příběhu je pozvolné a hlavními stavebními prvky příběhu jsou výjevy, které Živko Nikolić s kameramanem Savem Jovanovićem skládají za sebe. Otázka proč se děje to, co se právě děje, zůstává nezodpovězená a divák je po celou dobu udržován v napětí a nejistotě.

Režisér pracuje s dvěma velkými tématy: spiritualitou a erotikou. V podtextu jinak celkem prostého příběhu Jovany a jejího manžela se dotýká rovněž kořenů náboženských a etnických konfliktů, které jsou v balkánském regionu tak obvyklé.

Přestože je zpočátku hybatelem dění Luka, nejdůležitější postavou je bezesporu Jovana, která v průběhu krátké doby prochází několika zásadními proměnami. Poté, co zjišťuje, že Luka není schopen čelit událostem, které je postihují, přebírá iniciativu a je to právě ona, která určuje směr dalšího dění. Objevuje vlastní sexualitu a nechává ji v extatickém pohanském tanci naplno propuknout. (-JF-)

Profil režiséra je na straně 17

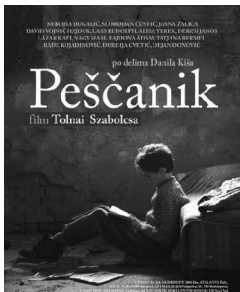

11.35 hodin

PŘESÝPACÍ HODINY (Pješčanik / Fövenyóra)

Nová černohorská kinematografie

Černá Hora, Maďarsko 2007 / 110 min / DVD

Režie: Szabolcs Tolnai

Scénář: Szabolcs Tolnai (podle románů Danila Kiše)

Kamera: Gergely Pohárnok

Hudba: Szabolcs Szoke

Hrají: Nebojša Dugalić, Slobodan Ćustić, Jasna Žalica, Lars Rudolph, David Vojnić, Dejan Đonović, János Derzsi a další

Zvláštní a tragický příběh muže, který se stal nechtěným svědkem holocaustu, nám přináší adaptace autobiografických děl Danila Kiše.

Eduard (Slobodan Ćustić) byl inspektor maďarských železnic, když národ ovládli nacisti během druhé světové války. Více než tři dekady po konci války připravuje Eduardův syn (Nebojša Dugalić) knihu o svém zesnulém otci a jeho zážitcích ze třicátých a čtyřicátých let. Zjišťuje tak víc o tom, co jeho otec během války viděl a zažil.

Film je přehlídkou lidských pocitů - pochyb, bezmoci, touhy po domově a touhy někam a k někomu patřit. O životě mezi různými národy a náboženstvími, o postavení menšiny v majoritní společnosti. (-LF-)

Szabolcs Tolnai

Szabolcs Tolnai se narodil v roce 1971 v Subotici, v Jugoslávii, což je město poblíž srbsko-maďarských hranic. Doposud natočil 3 celovečerní hrané filmy: **Nyári mozi** (1999), **Arccal a földnek** (2002) a **Fövenyóra** (Přesýpací hodiny - 2007). Ke všem si napsal také scénář. Jako koproducent působil u svého filmu **Přesýpací hodiny** a spolupracoval také na filmu **Običní ljudi** (Obyčejní lidé - 2009) režiséra Vladimíra Perišiće, který zaznamenal solidní ohlas na mnoha významných filmových festivalech. (-JF-)

13.45 hodin

SVATBA / NEZVYKLÁ SVATBA (Svadba)

Černohorci v jugoslávském filmu

Jugoslávie 1973 / 91 min / 35 mm

Režie: Radomir Šaranović

Scénář: Milorad Bosković, Mihailo Lalic (předloha),

Radomir Šaranović

Kamera: Vadim Iljenko

Hudba: Cvjetko Ivanović

Hrají: Dragomir 'Gidra' Bojanić, Vladimir Popović, Žura Qapianidze,

Mihailo 'Miša' Janketić, Vasja Stanković, Svjetlana Knezević a další

Začátkem roku 1943 je Černá Hora protektorátem pod italskou správou. Té se dočasně podařilo potlačit povstání, které vypuklo v červnu 1941. Na rozdíl od četníků se partyzánům podařilo znova zformovat a zahájit novou ofenzivu. Začali představovat vážné nebezpečí nejen pro okupační správu, ale také pro četnické hnutí, které v nich vidělo přímou konkurenci - aktuálně nepřítel číslo jedna. V Jugoslávii, rozdrobené na několik loutkových států řízených mocnostmi Osy a na územích pod jejich přímou správou, se rozhořívá velmi nepřehledná občanská válka, ve které se postupně spojují různé původně odbojové skupiny s okupanty proti stále silnějšímu komunistickému odboji.

propuštění na dovolenou, ze které se mají po čtrnácti dnech vrátit. Film reprezentoval Jugoslávii v soutěži na MFF v Cannes 1961. Následující titul **Oddíl 7** (Provereno nema mina -1965) vznikl v ukrajinské koprodukcí a jeho spolurežisérem byl Jurij Lysenko. Zobrazuje první dny v osvobozeném Bělehradě. V roce 1968 adaptoval román Mihaila Laliće **Partyzán z Lelejské hory** (Lelejska gora). Tento film inspirovaný národně-osvobozeneckým bojem v Černé Hoře v roce 1942 lze bez nadsázky považovat za jeden z nejlepších válečných resp. partyzánských filmů natočených v Jugoslávii. Na rozdíl od mnoha jiných filmů reflektujících protifašistický odboj na území Jugoslávie se jedná o poměrně komorní příběh, ve kterém jde především o vnitřní pocity partyzánů, po porážce povstání, ke kterému došlo v Černé Hoře v roce 1941. Název **Lejska gora** je metaforou pro Čenou Horu, která je v té době plná utrpení - okupovaná Itálií, a zmiňovaná občanskou válkou. Název podle slova lelej - bédování, nářek. Za vrchol jeho tvorby bývá označován historický spektakl **Derviš a smrt** (1974), jehož úspěch mu umožnil více se věnovat dlouhometrážnímu hranému filmu. Brzy po jeho uvedení natočil další válečné filmy s partyzánskou tematikou - **Zelené vrchy** (Vrhovi Zelengore - 1976) a **Dvojboj za jižní trasu** (Dvoboj za južnu prugu - 1978). Snímkem **Dorotej** (1981) se opět vrací k historické epice. Velimirovićova celovečerní tvorba se uzavírá koprodukcí s Mozambikem, dramatickým příběhem **Čas leoparda** (Vreme leoparda - 1985), ve kterém proti sobě stojí bývalí dětská přátelé - Mozambičan a syn Portugalců. (-MB a JF-)

17.50 hodin

Nové krátké filmy:

NEDOTČENI SLUNCEM (Netaknuti suncem)

Nová černohorská kinematografie

Svazová republika Jugoslávie 2002 / 11 min / DVD

Režie: Andro Martinović

Scénář: Andro Martinović

Kamera: Radoslav Vladić

Hrají: Mirjana Karanović, Nebojša Dugalaic

Muž se vrací z války za svou matkou. Nic ale není takové, jaké by mělo být. Nepřichází totiž sám. Venku na něj čeká kamarád, který nechce jít dále a podle všeho je dosti nervózní a spěchá. Matčino nadšení střídá obava, že syna, který se tak náhle objevil, opět ztratí. (-JF-)

Profil režiséra je na straně 8

MASKY (Maske)

Nová černohorská kinematografie

Srbsko a Černá Hora 2009 / 14 min / DVD

Režie: Andro Martinović

Scénář: Andro Martinović

Kamera: Rade Vladić

Hudba: Dejan Timotijević

Hrají: Milena Dravić, Dragana Popović, Vojo Krivokapić, Saša Stevanović

Nočním městem putuje maškarní průvod. Jeho účastníci masky ráno sundají, někdo ji však nosí celý život. Krátký, ale o to údernější film o přetvářce a falši s podmanivou atmosférou a legendou jugoslávského filmu Milenou Dravić v hlavní roli. (-JF-)

Profil režiséra je na straně: 8

TO JE VŠE (Sve to)

Nová černohorská kinematografie

Černá Hora 2012 / 29 min / DVD

Režie: Branislav Milatović

Scénář: Branislav Milatović, Ognjen Spahić

Kamera: Ivan Kostić

Hudba: Milivoje Pičurić

Hraji: Slavko Štimac, Jovan Miranović, Momo Pičurić

Danilova spolužačka ze třídy zemřela. Otec chce od této nešťastné události odvést chlapcovu pozornost jednodenním výletem. Při cestě autem a při rybolovu v horském jezeru v Durmitoru je ale spousta času a Danilo se v mnoha dotazech ke smrti spolužačky neustále vrací. Po cestě navíc mívá dům otcova strýce a Danilo se snaží zjistit, proč jej otec nemá rád. Výlet je tak nakonec pro otce mnohem těžší, než mohl čekat. (-JF-)

Branislav Milatović

Narodil se v roce 1985 v Titogradě (Podgorica) v Jugoslávii, resp. v Černé Hoře. Vystudoval filmovou a televizní režii na Fakultě dramatických umění v Cetinje. Doposud má na svém kontě dva krátké hrané filmy Prva ljubav (První láska - 2011) a Sve to (To je vše - 2012), (-JF-)

Film černohorského režiséra Branislava Milatoviće se objevil na filmových festivalech napříč Evropou a získal velmi dobré reference. V době jeho premiéry poskytl Branislav Milatović rozhovor pro černohorský online deník Vijesti. Úryvky z tohoto rozhovoru si můžete níže přečíst.

Chtěl jsem natočit černohorský film a ne film pro Černou Horu - úryvek z rozhovoru s Branislavem Milatovićem

Překlad Jitka Kretová

Právě jste dokončil natáčení vašeho nového krátkého filmu. Jaké jsou vaše dojmy po dokončení této poslední práce?

Svůj druhý krátký film jsem natočil v červnu 2011 pod pracovním názvem All of that v prostředí Národního parku Durmitor. Film je natočen podle povídky Ognjena Spahiće, se kterým jsem spolupracoval na scénáři. Film byl podpořen ministerstvem kultury Černá Hora a produkční společností Montenegrin Art Production. Výroba trvala rok a jsem velmi spokojený s výsledkem.

Pracoval jste na filmovém scénáři s autorem. Jak hodně jste se vzdálili od originálu?

Odchylení od originálu je nevyhnutelné, ale v tomto případě jsme se vzdálili jen minimálně, protože příběh byl již velmi filmový. Skladba příběhu, postavy a jejich vztahy jsou velmi strukturované a skvěle převeditelné do filmové řeči. Kromě několika dramatických odchylek, hlavní změnou byla změna exteriéru. Namísto původního prostředí jezera Skadar jsme vybrali rozlehlou krajinu národního parku, která tomu propůjčila atmosféru a lyrickou křehkost.

Jaký je váš pohled na interpretaci umění z jednoho způsobu sdělení do druhého?

Literární texty byly vždy používány jako předlohy dramatického umění, film nevyjímá. Většina filmů láká na bohatou obraznost, energii a emoce dostupné skrze skvělou literaturu. Avšak pokud film jen převede literární práci do filmové řeči, nemůže získat stejnou váhu a význam jako originál. V obou nedávných filmech, které byly natočeny podle povídek, jsem autory trochu zradil, ale ne zásadně. Kdybych se držel pouze psaného textu, výsledek by byl jednoduše jen ilustrací.

Film pojednává o vztahu mezi otcem a synem odehrávající se za nezvyklé situace. Co vás zaujalo na tomto příběhu?

Na rozdíl od matky, která představuje domov, ze kterého všichni pocházíme, otec reprezentuje druhou polovinu naší existence: oblast myšlení, získání bohatství, práva a pořádku. Učí nás a ukazuje nám cestu v tomto světě. V tomto filmu je chlapcův otec v zajetí strachu způsobeného dětským traumatem - poté, co mu bylo řečeno, aby neplakal a nedával najevo své emoce na pohřbu svých rodičů. Po zbytek svého života jej ovládá nevraživost vůči strýci, který na něj uložil tato strašná pravidla. Z tohoto důvodu je otec velmi nespokojený s tradičními ortodoxními rituály kolem smrti a pohřbívání běžnými v Černé Hoře.

Proto, aby se vyhnul synovým neodbytným otázkám o smrti, chce otec chránit chlapce před světem dospělých. Tím způsobem také podvědomě chrání sám sebe. Otcův strýc opět převezme roli toho, kdo bere smrt zkrátka jako součást života. Seznámí chlapce s pojetím smrti tak, že jej vezme na vesnický hřbitov, zatímco jeho otec o tom nemá tušení.

Film poukazuje na nedostatek komunikace mezi lidmi a neviditelné důsledky toho, co v životě děláme, ať už vědomě či nevědomě.

Co vás ovlivnilo ze světa filmu a je patrný nějaký vliv na tomto filmu?

Vliv může často být přítěží. V tomto filmu jsem neměl žádné rušivé vlivy od jiných autorů. Avšak možná jsem byl ovlivněn podvědomě. Samozřejmě mám své hrdiny ve světě kinematografie, ale jsem více napojen na práce regionálních umělců, jejichž tvorba je zakořeněna v místních poměrech a atmosféře: Saša Petrović, Živko Nikolić a Emir Kusturica. Právě oni byli určující pro kinematografii tohoto regionu a já jsem chtěl udělat černohorský film a ne film pro Černou Horu. *Celý rozhovor: <http://www.vijesti.me/kultura/zelim-da-stvaram-film-crne-gore-a-ne-cmu-goru-clanak-41005>*

19.15 hodin

KRÁSA NEŘESTI (Lepota poroka)

Černohorci v jugoslávském filmu

Jugoslávie 1986 / 105 min / 35 mm

Režie: Živko Nikolić

Scénář: Živko Nikolić

Kamera: Radoslav Vladić

Hudba: Zoran Simjanović

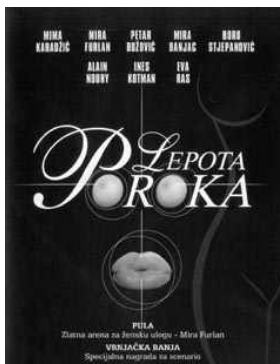
Hrají: Mira Furlan, Milutin Karadžić, Petar Božović, Mira Banjać, Eva Ras, Boro Stjepanović, Dobrila Cirković a další

Krása neřesti začíná zpodobněním pradávného rituálu, kterým se trestá nevěra ženy. (...) Jsme zavedeni do malé horské vesničky, kam ani nevede sjízdná cesta, kde veškerý život je dosud podřízen prastarým zákonům, mlčky a trpně dodržovaným, kde lidská existence se zúžila na přísnou účelovost veškerého konání, mechanického a jakoby odosobněného. (...)

Tak začíná i soužití manželů Luky a Jagliky, kteří se pokusí utéct ze zakletého kruhu chudoby sestupem do přímořské nížiny, kde se naskytá možnost slušně placené práce. Skrývají se tam i hříšné nástrahy. Jaglika se s novými životními podmínkami vyrovnává snáze nežli Luka, který nedokáže přemoci vyděšení ze zpusťlosti „městských“ mravů.

Režisér Živko Nikolić zvolil vcelku obtížný způsob podání. Odmítl polohu chmurného psychologického dramatu (...) a vydal se cestou komediálního nadlehčení, aniž by přitom znevážil závažnost přítomných problémů. V jeho pojetí se přirozeně slučuje humorná složka vyplývající z odlišných mentalit a životních způsobů, s tragikou a bezvýchodností zastaralého života v horách, jemuž sekunduje stejně neproduktivní uvolněný život v přímoří, kde ztráta etických zábrán vede v konečném důsledku k obdobnému stavu jako v horách. Krásu neřesti je jemně propracovanou tragikomedii, která dokáže tutéž událost nahlížet z vícera úhlů, jejíž tragika není drtivá a komika nepropadá zlomyslnosti či cynickému výsměchu. (...).

(Zdroj: Kino 44, 1989, č. 20, autor: JA)

Profil režiséra je na straně 17

21.40 hodin

SMRT PANA GOLUŽI (Smrt gospodina Goluže)

Černohorci v jugoslávském filmu

Jugoslávie, Československo 1982 / 89 min / 35 mm

Režie: Živko Nikolić

Scénář: Branimir Šćepanović

Kamera: Miodrag Stojičić, Stanislav Szomolányi

Hudba: Vojkan Borisavljević

Hrají: Ljubiša Samardžić, Jiří Prýmek, Savina Geršak, Boro Begović, Ferdinand Krůta, Vesna Pečanac, Milan Drotár a další

Úřednická práce a podlézání řediteli je jedinou životní náplní starého mládence - pana Goluži. Jednoho zimního dne roku 1939 překvapí ředitele požadavkem, že chce strávit dovolenou u moře,

protože u něj ještě nikdy nebyl. Po krátkém váhání mu ji ředitel povolil a pan Goluža se vydává na cestu. Ta však nekončí na pobřeží, nýbrž v jednom malém městě, do kterého se pan Goluža dopotácí poté, co se nechá okrást. Specifická atmosféra doby při nástupu fašismu v Evropě se odráží i v mentalitě obyvatel městečka. Vůči panu Golužovi jsou nejprve podezřívaví. Když zjistí, že pro ně nepředstavuje hrozbu a že z něj mohou profitovat, prokazují mu nebývalou pohostinnost. Pan Goluža je polichocen a mění se z ušlápnutého úředníka v rozšafného bonvivána. Ve své naivitě si ale neuvědomí, že s ním jeho hostitelé hrají falešnou hru a to hlavní po čem touží, je jeho smrt.

Scénář filmu napsal podle své povídky Branimir Ščepanović. V češtině povídka vyšla v roce 2003 ve stejnojmenné sbírce povídek vydané nakladatelstvem Dauphin.

Na motivy Smrti pana Goluži složil český skladatel Zdeněk Lukáš operu, která byla s úspěchem uváděna v Československém rozhlasu.

Zajímavé je také to, že Ščepanovićovu povídku v roce 1997 znovu adaptoval Alan Wade. Film nese jméno **Julian Po** a hlavní roli ztvárnil Christian Slater (kterého jsme mohli naposledy vidět v roli Joeina otce v **Nymfomance** Larse von Triera). V české distribuci se film objevil pod jménem **Podezřelý**. (-JF-)

Profil režiséra je na straně 17

Protože se v programu Vsetínského filmového maratonu sešly 2 pozoruhodné filmy natočené podle scénáře Branimira Ščepanoviće, zařazujeme také jeho profil.

Branimir Ščepanović

Narodil se v roce 1937 v Titogradě (Podgorici). Od roku 1954 vydává prózu. Nejvýznamnější jsou jeho knihy *Před pravdou* (povídková kniha, 1965), román *Ostudný čin* (1965) přeložený do francouzštiny, maďarštiny, polštiny a dalších jazyků, román *Ústa plná hlíny* (1974) - přeložený do devatenácti jazyků, či povídková kniha *Smrt pana Goluži* (1982). Titulní povídka byla zařazena do několika prestižních výborů světové prózy a byla také zdramatizována ve francouzském divadle v Chartres. Existují také dvě její filmové adaptace, o které se postarali Živko Nikolić a později Alan Wade. Ve francouzském divadle v Toulouse byl zase zdramatizován jeho román *Pokušení* a v Lille uvedlo tamější divadlo hru *Ústa plná hlíny*.

Branimir Ščepanović sám napsal scénáře k sedmi celovečerním filmům: Podle jeho scénáře natočil v roce 1968 Vojislav Kokan Rakonjac válečné drama **Pre istine**, v tomtéž roce adaptoval do filmového scénáře román *Partyzán z Lelejské gory* Mihaila Laliće, který natočil Zdravko Velimirović (**Lelejska gora**), v roce 1969 natočil Bane Bastać podle jeho scénáře film **Ostudné léto** (Sramno leto). Dále napsal scénář k válečnému filmu Miomira Stamenkoviće **Jak zemřít** (Si ti vdiset, 1972), a je spoluautorem scénáře k monumentálnímu válečnému koprodukčnímu spektaklu **Sutjeska** Stipa Deliće (1973). V roce 1982 natočil Živko Nikolić podle jeho povídky, kterou Ščepanović sám přepsal do filmového scénáře, film **Smrt pana Goluži** s Ljubišou Samardžićem v hlavní roli. (-JF-)

23.30 hodin

POSLEDNÍ KAPITOLA (Posljednje poglavlje)

Nová černohorská kinematografie

Černá Hora 2011 / 92 min / DVD

Režie: Nemanja Bečanović

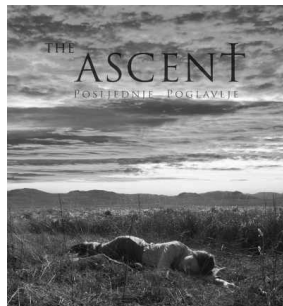
Scénář: Nemanja Bečanović, Aleksandar Bečanović

Kamera: Jure Verovšek

Hudba: MetaSound

Hraji: Vlado Jovanovski, Amar Selimović, Varja Đukić,

Dejan Ivanić, Ana Vučković, Inti Sraj

Jovan dostudoval literárni studia a píše svůj první román. Je frustrován městem, společností i tím, že se mu nedaří román dopsat. Klid a novou energii pro psaní chce získat v odlehle horské samotě. Přichází do malé rodinné komunity s vlastními zvyky a názory. Jovan, zpočátku v novém prostředí nepřijímaný, je nakonec rodinou přijat prostřednictvím šokující katarze. Bečanovićův debut se vymyká tradičnímu pojetí „balkánského“ filmu a je ovlivněn spíše evropskou či americkou artovou nezávislou tvorbou. Dalším vlivem jsou temné a klaustrofobické příběhy Stephena Kinga. Film má silnou vizuální stránku. Dlouhé panoramatické záběry černoohorské přírody jsou jakoby inspirovány plátny Andrew Wyetha. Filmovému debutu Bečanoviće by se dalo leccos vytknout, na druhé straně je to určitě jedno z nejzajímavějších filmových děl, které se v Černé Hoře za poslední období natočilo. Pomalu vrstvený atmosférický příběh doprovázený ručovou a elektronickou hudbou je možno vykládat z mnoha rovin. Právě toto vytváří z Poslední kapitoly opojný a zneklidňující film, ze kterého máte trvalý dojem.

Film byl oceněn v roce 2011 na festivalu černoohorského filmu v Hercegu Novi. S úspěchem byl promítán také v roce 2012 na Raindance film festivalu v Londýně, což mu otevřelo cestu na další festivaly v Evropě. Na Vsetínském filmovém maratonu si Poslední kapitola odbude svou českou premiéru. (-MK-)

Nemanja „Bečo“ Bečanović

Vystudoval Fakultu dramatických umění, obor režie v černoohorském městě Cetinje. Po absolutoriu natáčí krátké filmy (*Anino dítě*, *Proměna bloku 5*, *Rituál jarní mízy*). Dále se věnuje reklamám a hudebním videím. V roce 2011 natočil svůj první dlouhometrážní film *Petra*. Jeho dalším uměleckým projektem je hudba. Je členem tříčlenné alternativní elektronické skupiny *Bad Taste*, resp. *MetaSound*. Kapela nahrála hudbu k jeho druhému celovečernímu hranému filmu *Poslední kapitola* (*Posljednje Poglavlje*), který měl premiéru na festivalu v Sarajevu v roce 2011. Bečanović pracuje a natáčí v Černé Hoře. (-MK-)

Protože je film Poslední kapitola v rámci současné černoohorské produkce výjimečným dílem, přinášíme několik postřehů jejího autora.

Úryvek z rozhovoru s Nemanjou Bečanovićem pro časopis Monitor

Překlad Milan Kostelník

Film „Poslední kapitola“ se liší od všech starších filmů vyrobených v Černé Hoře. Bylo vaším záměrem natočit v Černé Hoře pro Černoohorce tak atypický film?

Všichni se mne na to pořád ptají. Zda to byl záměr... Ale vždyť to je černohorský film. Producenti Ivan Djurovič a Sehad Čekič jsou z Černé Hory. Já jsem Černohorec. Neměl jsem záměr točit „nečernohorský“ film. Vyšlo to tak, že jako autor jsem nevyrostl na ex-jugoslávské, či ex-černohorské kinematografii. Mým cílem bylo natočit můj film, který není politicky angažovaný, což je pak výhodou při jeho uvádění v zahraničí. Jestli navazuje na něco černohorského či ne, mne nezajímalo. Mé filmové názory formuloval více evropský a americký film.

Měl jste strach, jak film přijme černohorské publikum?

Film se mi točil lehce a nezabýval jsem se tím, zda jej publikum přijme nebo ne. Věděl jsem, že se může setkat s úplným nezájmem. Na druhé straně jsem jej netočil pro černohorské publikum, ale spíše pro zahraniční. Proto je možná na naše poměry tak odvážný. Možná, že někteří naši diváci budou mít problém se s ním ztotožnit. Takle rodina, o které film je, určitě není z *Đekna* (*Pozn. překladatele: odkaz na starší oblíbený TV seriál v režii Živko Nikoliće*). „Kapitola“ je natočena zcela jinak, než domácí filmy. Krajina je sice ryze černohorská, ale vše ostatní je na hony vzdáleno tomu co předvádí Živko Nikolič v seriálu.

Scénář jste psal se svým bratrem Alexandrem. Koho je první myšlenka a jak scénář vznikl?

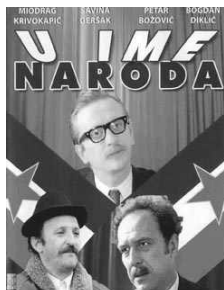
Už dříve jsem sepsal krátký příběh, takovou synopsi. Vůbec jsem nevěděl, že podle toho budu dělat film. Bratr si to přečetl a domluvili jsme se, že na tom budeme dělat spolu. Scénář měl několik verzí a vyvíjel se. Pro některé bude problém, že scénář i film flirtuje neustále se dvěma hlavními žánry - horrorem a uměleckým filmem. Taková směs žánrů pro náš nežánrový film byla pro nás s bratrem výzvou k napsání tohoto scénáře. Sám si myslím, že se jedná spíš o umělecký film s prvky horroru. Přičemž nám šlo o to, aby v celém filmu dominoval pocit úzkosti a očekávání z neznáma.

Neděle 6. 4. 2014

9.30 hodin

VE JMÉNU LIDU (U ime naroda)

Černohorci v jugoslávském filmu

Jugoslávie 1987 / 92 min / DVD

Režie: Živko Nikolić

Scénář: Dragan Nikolić, Živko Nikolić

Kamera: Savo Jovanović

Hudba: Vuk Kulenović

Hrají: Miodrag Krivokapić, Petar Božović, Savina Geršak, Vesna Pečanac, Bogdan Diklić, Bogdan Mihajlović, Boro Stjepanović, Gojko Kovačević a další

V průmyslovém městečku v Černé Hoře funguje podnik, jehož ředitelem je soudruh Todor. Díky jeho vedení podnik vzkvétá a on je mezi zaměstnanci uctíván. Místní straníční funkcionáři během jeho nepřítomnosti připraví komplot za účelem posílení vlastní moci a odstranění Todora z vedení podniku. Bez Todora se z nich stávají neomezení páni městečka.

Řediteli zůstává loajální pouze jeho řidič Milutin, který si svým postojem přivodí značné potíže a postupně padá na společenském žebříčku níž a níž. Vše se obrací proti němu. Z řidiče mercedesu jej degradují do fekálního vozu. Tím ale jeho pád nekončí. Přichází o bydlení, odvrací se od něj žena a nakonec dostává výpověď. Snaží se se situací bojovat, ale proti mafiánským praktikám stranických funkcionářů je bezmocný. Vždy, když se mu podaří postavit na nohy, je sražen zpět na kolena. Poté, co se situace vrátí do normálu, čeká jeho okolí, že se znova zařadí na své místo. Toho už ale není schopen.

Břítká politická satira Živka Nikolice se odehrává v zaostalé Černé Hoře v roce 1966. Působí však velmi nadčasově. Její děj by se mohl odehrávat i v naší současnosti. (-JF-)

Profil režiséra je na straně 17

11.25 hodin

ŽÍT NAVZDORY (Naperekor vsemu)

Černohorci v jugoslávském filmu

Jugoslávie, SSSR 1974 / 79 min / DVD

Režie: Jurij Iljenko

Scénář: Nikola Vavić

Kamera: Vilen Kaljuta

Hudba: Borislav Tamindžić

Hrají: Vladimír Popović, Larisa Kadočnikova, Ivan

Mikolajčuk, Darinka Djurašković, Boro Begović, Boris Chmelnikij, Veljko Mandić, Biogdan Štupka a další

Země, která se nedávno vypořádala se svou obdobou autorského filmu (*černá vlna*), hostí filmaře, pro jehož osobitý styl není v domovině místa. Situace paradoxní, tehdy však nikoli ojedinělá (připomeňme působení bulharského režiséra Rangela Valčanova v normalizačním Československu). V pořadí druhá koprodukce SSSR s černohorskou kinematografií dala vzniknout mimořádně úspěšnému výsledku - film *Žít navzdory* úspěšně spojuje svébytnou poetiku Iljenkových předchozích děl s bytostně černohorským národním tématem. Zpracovává reálné osudy Petra I. Petroviče-Njegoše (1747-1830), který na sklonku 18. století sjednotil černohorský lid a stál na počátku jeho boje za nezávislost. Iljenko vybírá právě období, kdy Petr I. (Vladimír Popović) prochází složitým vývojem, je vystaven řadě dilemat a nepříznivých okolností. Černá Hora té doby je místem zoufalství, bolesti, moru a hladu. Vladyka navíc bojuje se svými pochybnostmi, s láskou ke krásné Marině (Larisa Kadočnikova) i s proradným Jokem (Ivan Mykolajčuk), musí jednat v rozporu s náboženskými předpisy, aby pro hladovějící získal chleba, jen náhodou se vyhne ukamenování... Film neusiluje o detailní rekonstrukci historických událostí, usiluje o poetické zachycení věčné touhy utiskovaného národa po svobodě. Během natáčení definoval Iljenko svůj tvůrčí záměr takto: „Pojímáme tento film jako tragédii, lidovou národní tragédii - je to v umění vzácný žánr, velice nesnadný, ale podle mého názoru mimořádně působivý, bohatý na mimořádné možnosti. Chtěl bych dosáhnout splynutí poetičností uměleckých obrazů s věrohodností a konkrétností historického materiálu, jak jsem k tomu směřoval i ve svých předchozích filmech.“ (-PMi-)

JURIJ ILJENKO (1936-2010)

V roce 1960 absolvoval studium kamery, pracoval jako kameraman pro kyjevské studio, ale věnoval se také psaní scénářů a herectví. Pro jeho další tvůrčí vývoj byla klíčová kameramanská spolupráce na filmu Sergeje Paradžanova **Stíny zapomenutých předků** (1964). Toto dnes již klasické dílo světové kinematografie iniciovalo řadu dalších autorských filmů v několika republikách SSSR. Pro ty ukrajinské se ujal termín „ukrajinská poetická škola“. Vyznačovaly se mimořádnou vizuální kulturou, záměrně oslabenou dějovou linkou a inspirací lidovou tvořivostí. Před lineárním vyprávěním upřednostňovaly symbolické vyjadřování, bohaté na vizuální metafory. Vedle tvorby Leonida Osyky (Kamenný kříž), Borise Ivčenko (Ztracená listina) a dalších patří k této „škole“ i Iljenkovy první filmy.

Debutoval básnickým podobenstvím podle scénáře Ivana Drače **Pramen pro žíznivě** (1965, uveden 1987), následovala výrazně stylizovaná adaptace Gogolovy povídky **V předvečer svátku Jana Křtitele** (1968). Světovou proslulost přinesl Iljenkovi jeho třetí film, **Bílý pták s černým znamením** (1971), poetická kronika, v níž je na osudech tří bratří ukázán vývoj Ukrajiny v letech 1939 až 1947. Vznikl paradoxně na začátku období, kdy byla „poetická škola“ likvidována. Bílý pták byl sice oceněn hlavní cenou na MFF v Moskvě, současně byl ale na Ukrajině generálním tajemníkem ukrajinské Komunistické strany Ščerbitským označen za „společensky škodlivý“ a stažen z distribuce. Došlo tak k paradoxu, že mohl být promítán kdekoli jinde (u nás v roce 1972), jen ne na Ukrajině. Zákaz uvedení na Ukrajině postihl i film **Žít navzdory** (1973), natočený v Černé hoře v sovětsko-jugoslávské koprodukcí. Během svého dvouletého pobytu v Jugoslávii měl Iljenko obdržet dvě nabídky k emigraci do USA. Pokaždé odmítl s ohledem na svou rodinu.

Sedmdesátá léta, vyznačující se na Ukrajině rozsáhou rusifikací a silnou cenzurou, kdy vše ukrajinské bylo podezřelé, autorskému filmu nepřála. Z Iljenkových filmů té doby nejvíce zaujal **Svátek pečených brambor** (1977) podle skutečného příběhu ženy, která si osvojila 48 osiřelých dětí. Na tvůrčí postupy své předchází tvorby Iljenko navázal až v osmdesátých letech adaptací klasické divadelní hry Lesji Ukrajinky **Lesní píseň. Mavka** (1981) a **Legendou o kněžně Olze** (1983), kde podle vlastního scénáře ztvárnil na základě vyprávění čtyř postav osudy vládkyně Kyjevské Rusi v 10. století. Po smrti Sergeje Paradžanova adaptoval jeho scénář a natočil v sovětsko-kanadské koprodukcí film **Labutí jezero - zóna** (1990). Ani po získání nezávislosti Ukrajiny nemohl Iljenko své projekty realizovat. Jeho jediný film, **Modlitba za hejtmana Mazepu** (2002), byl megalomanský projekt, který umělecky i finančně ztroskotal.

Iljenko si během své kariéry vytvořil trvalý okruh spolupracovníků, který se s malými obměnami podílel na téměř všech jeho filmech. Patří k nim herci Larisa Kadočnikova, Igor Mykolajčuk a Bogdan Stupka, kameraman Vilen Kaljuta a filmový architekt Anatolij Mamontov. Iljenkův bratr Michail (1947) je rovněž filmový režisér, bratr Vadim (1932) kameraman. (-PMi-)

13.15 hodin

MALÝ MILOSTNÝ BŮH (Mali ljubavni bog)

Nová černohorská kinematografie

Černá Hora, Makedonie, Slovinsko 2011 / 86 min / Blu-ray

Režie: Željko Sošič

Scénář: Željko Sošič

Kamera: Dimo Popov

Hrají: Nikola Ristanovski, Nina Violič, Svetlana Bojković, Milan Gutović, Ksenija Džaferović, Aleksandar Gavrančić, Sanja Jovičević a další

Nikola a Nina, mladý manželský pár, prožívají těžkou dobu. Jednoho dne ona zmizí a nikdo ji nemůže najít... Její rodina a policie ho podezírají, že něco tají. Nikola čelí nedůvěře a tisícům otázek.

Film černohorského režiséra Željka Sošiće, je příběh o nevyzpytatelných cestách lásky a lidských vztahů. Důvody jsou tady nepodstatné, autor nenabízí řešení, protože ono není, nabízí ukázkou jednoho jedinečného příběhu s jedinečným vývojem. Nabízí emoce.

Sošićův film se vyjímá svérázným autorským konceptem, nekonvenční dramaturgií a svojí vizuální identitou. (-JR-)

МАЛЕНЬКИЙ
ЛЮБОВНЫЙ
БОГ

Željko Sošić

Narodil se v roce 1980 v Podgorici. Absolvoval Fakultu dramatických umění v Cetinje v roce 2007. Proslavil se svým prvním filmem **Musím ti něco důležitého říct** (Imam nešto važno da ti kažem) z roku 2005. Film **Malý milostný Bůh** je jeho druhým filmem, který měl premiéru v roce 2011 na černohorském filmovém festivalu. (-JF-)

15.05 hodin

BALKAN EXPRES (Balkan ekspres)

Černohorci v jugoslávském filmu

Jugoslávie 1983 / 99 min / DVD

Režie: Branko Baletić

Scénář: Gordana Mihčić

Kamera: Živko Zalar

Hudba: Zoran Simjanović

Hrají: Dragan Nikolić, Bora Todorović, Tanja Bošković, Velimir Bata Živojinović, Olivera Marković, Radko Polić, Bogdan Diklić a další

Jugoslávie byla napadena Německem, kterému během několika dnů podlehla. Země se šíří strach a panika. Spousta lidí opouští své domovy a utíká před postupující německou armádou. To je ideální čas pro partu podvodníků, kteří se vydávají za hudební kapelu Balkan Ekspres. Podnikají turné po zemi a snaží se ze vzniklého chaosu vylézt co nejvíce pro sebe. Vyráždají opuštěné domy a plánují si svou skvělou budoucnost.

V tom, co učinit dále, nejsou členové kapely jednotní. Jejich cesty se rozcházejí, aby se později znovu setkali za těžko řešitelné situace. Do jejich zpěvačky se zamiluje německý velitel a oni je chtějí využít k získání dokumentů, které jim umožní opustit zemi. Zároveň jsou kontaktováni partyzány. Musí jim přislíbit spolupráci na atentátu na místní německé velení. K tomu má dojít při slavnosti, na které jsou přinuceni vystupovat jako kapela. Aby těch problémů nebylo málo, ukrývají před Němci desetiletou židovskou holčičku.

Černá komedie Branka Baletiče plyne v odlehčeném a místy velmi humorném duchu. Nejednoznačnost hlavních postav, jejichž prvotní motivace sice není čestná, v průběhu filmu u nich ale víckrát zvítězí dobrá vůle, zavdává podnět k úvahám, jak by se v jejich situaci zachoval každý z nás. Scénář Gordana Mihiće přesně balancuje na hraně korektnosti a nelze říci, že by si dělal nemístnou legraci z vážných věcí. To ostatně dokazuje i mrazivým závěrem. (-JF-)

Seznam celovečerních hraných černohorských filmů

Země bývalé Jugoslávie dodnes vedou spoustu sporů. Jednou z tisíců sporných otázek je samozřejmě i otázka, který film do které kinematografie patří. Na to je často těžké odpovědět, protože je to značně promíchané. Jednotlivé republiky měly svá studia (Filmový zákon z roku 1956 dal jednotlivým republikám i autonomním oblastem právo založit vlastní filmové studio), která pracovala někdy samostatně, jindy kooperovala, nebo spolupracovala s nějakou zahraniční produkcí. Které studio je pod filmem podepsané, mi přesto připadá, jako nejlepší vodítko pro hodnocení, zda film řadit do určité konkrétní kinematografie. Druhým důvodem pro zařazení filmu do takového seznamu by mohla být osoba režiséra filmu, resp. jeho národnost. Přesto je potřeba dodat, že důsledné dodržení tohoto pravidla by nás dostalo na celkem tenký led. Těžko bychom obhájili tvrzení, že třeba koprodukční válečný spektakl **Bitva na Neretvě** je černohorský film, byť jej natočil Černohorec Veljko Bulajić. Toto kritérium mi proto připadá spíše pomocné, a nezohlednil jsem jej při sestavování seznamu černohorských filmů. Při tvorbě programu letošního Vsetínského filmového maratonu jsem jej ale použil ve více případech.

V seznamu, který vám předkládám, jsem si dovolil označit (rámečkem) filmy určené primárně pro stříbrné plátno, které splňují obě kritéria a dají se tak podle mého názoru označit za černohorské.

Od padesátých let až do rozpadu SFRJ fungovaly v nejmenší jugoslávské republice - Černé Hoře postupně 3 společnosti, které měly v popisu práce natáčení filmů (celovečerních, krátkometrážních, ale i dokumentárních nebo komerčních či propagačních - točených na objednávku). V období mezi lety 1949-1965 byl jedinou produkční společností na území Černé Hory Lovčen film. Štafetu po něm posléze přebraly Filmski studio Titograd (1967-1979) a Zeta film Budva (1968-1991).

Protože je náš seminář věnovaný poválečné jugoslávské, resp. černohorské kinematografii a současnému černohorskému filmu, začíná náš výčet až v roce 1955, kdy měl premiéru první poválečný hraný černohorský film **Lažni car** (Lživý car). Končí pak rokem 2013. (-JF-)

1955

Lažni car

(připravujeme do programu 5. balkánských filmových návratů)

r. Velimir Stojanović
historické drama

Lovčen film

1956

Zle pare

(připravujeme do programu 5. balkánských filmových návratů)

r. Velimir Stojanović
válečná komedie

Lovčen film

U mreži

r. Bojan Stupica
romance, drama

Lovčen film

1957

Krvava košulja

Žorž Skrigin
drama

Lovčen film

1958

Tri koraka u prazno

r. Vojislav Nanović
drama

Lovčen film

Kroz granje nebo

r. Stole Janković
válečný

Lovčen film + Udruženje
filmskih umetnika Srbije

Hvězda jede na jih

(koprodukcje ČSSR,
Jugoslávie)

r. Oldřich Lipský

komedie, muzikál

Barrandov + **Lovčen film**

1959

**Agi Murad il diavolo
bianco**

(koprodukcje Itálie,
Jugoslávie)

r. Ricardo Freda

dobrodružný

Maestic film + **Lovčen film**

1960

Dan četrnaesti

r. **Zdravko Velimirović**

drama

Lovčen film

Kapo

(koprodukcje Francie, Itálie,
Jugoslávie)

r. Gillo Pontecorvo

válečné drama

Cineritz, Videz

cinematografica, Zebra film,
Francinex + **Lovčen film**

1961

Ne diraj u sreću

r. **Milo Đukanović**

komedie

Lovčen film

Tu ne tueras point

(koprodukcje Francie, Itálie,
Jugoslávie)

Claude Autant Lara

válečné drama

Gold film, Vaduz film +

Lovčen film

Squere of violence

(koprodukcje USA,
Jugoslávie)

r. Leonardo Bercovici

válečné drama

MGM + **Lovčen film**

Nebeski odred

r. Boško Bošković, Ilija Nikolić

Lovčen film

Orazi e Curiazi

(koprodukcje Itálie,
Jugoslávie)

r. Ferdinando Baldi, Terence
Young

historické drama

Lux film, Tiberia film +

Lovčen film

La guerra di Troia

(koprodukcje Francie, Itálie,
Jugoslávie)

r. Giorgio Ferroni

dobrodružný, historický

Compagnie Industrielle et
Commerciale

Cinematographique, Europa
Cinematografica, Les Films
Modernes, **Lovčen Film**

1963

Muškarci

(připravujeme do programu
5. balkánských filmových
návrátů)

r. **Milo Đukanović**

komedie

Lovčen film

1965

Provereno nema mina

r. Jurij Lysenko, **Zdravko
Velimirovic**

válečný

Lovčen film + Studio
Dovčenko Kijev

1967

Palma medju palmama

r. **Milo Đukanović**

drama

Filmski studio Titograd +
Avala film

1968

Lelejska gora

(připravujeme do programu
5. balkánských filmových
návrátů)

r. **Zdravko Velimirović**

válečné drama

Filmski studio Titograd +
Kosmet Film Priština

1969

Sramno leto

(v programu Vsetinského filmového maratonu 2014 pod jménem Ostudné léto)

r. Branislav Bastać

drama

Filmski studio Titograd +
Bosna film

Nizvodno od sunca

r. Fedor Skubonja

drama

Filmski studio Titograd +
Dunav film

1973

Svadba

(v programu Vsetinského filmového maratonu 2014 pod jménem Svatba)

r. Radomir Šaranović

válečné drama

Filmski studio Titograd +
Dovženko film studios

1974

Naprekor všemu

(koprodukcje Jugoslávie, Sovětský svaz)

(v programu Vsetinského filmového maratonu 2014 pod jménem Žít navzdory)

r. Jurij Iljenko

historické drama

Filmski studio Titograd

Derviš i smrt

(v programu Vsetinského filmového maratonu 2014)

pod jménem Derviš a smrt)

r. Zdravko Velimirović

historické drama

Zeta film Budva + Avala

Film, Bosna Film, Centar Film Beograd, Kosovo Film
Pristina

Studio Titograd

1975

Okovani šoferi

r. Vladimir Pavlović

válečné drama

Filmski studio Titograd,
Zeta film Budva + Mosfilm

1976

Vrhovi zelengore

r. Zdravko Velimirović

válečné drama

Filmski studio Titograd +
Centar film Beograd,
Filmska radna zajednica

Vojnikova ljubav

r. Svetislav Pavlović

romantické drama

Croatia Film, Inex Film,
Kinema Sarajevo,
Makedonija Film, Morava
Film, Vesna Film + **Filmski**
studio Titograd

1977

Beštije

(připravujeme do programu
5. balkánských filmových
návrátů)

r. Živko Nikolić

drama

Filmski studio Titograd,
Zeta film Budva + Avala film,
C.F.S Košutnjak, Dunav film

1978

Ljubav i bijes

r. Bakir Tanović

dobrodružný, drama

Avala Film, Croatia Film,
Jedinica za kinematografiju
zajednice kulture, Kinema
Sarajevo, Kinematografi,
Makedonija Film, Morava
Film, Radna Zajednica Filma,
Sutjeska Film + **Zeta film**
Budva

Boško Buha

r. Branko Bauer

válečný, životopisný

Centar Film, Croatia Film,
Kinema Film, Kinema
Sarajevo, Viba Film + **Zeta**
film Budva

Dvoboj za juznu prugu

r. Zdravko Velimirović

válečný

Avala Film, Beograd Film,
Makedonija Film, Morava
Film + **Zeta film Budva**

1979

Partizanska eskadrila

r. Hajrudin Krvavac

válečný

Centar Film, Croatia Film,
Jadran Film, Jedinica za
kinematografiju zajednice
kulture SRBIH, Kinema
Sarajevo, Makedonija Film,
Sutjeska Film, Vesna Film,

Zajednica kinematografije
SRH + **Zeta film Budva**

1980

Kotorski mornari

(koprodukcije Jugoslávie,
Německá demokratická
republika)

r. Fritz Bornemann
válečný

Zeta film Budva +
Radiotelevizija Titograd,
Televizija NDR Berlin

1982

Dječak je išao za suncem

r. **Branislav Bastać**

drama

Zeta film Budva +
Radiotelevizija Titograd

13. jul

Radomir Šaranović

válečné drama

Zeta film Budva

1983

Igmanski marš

r. Zdravko Šotra

válečné drama

Centar Film, Viba Film,
Zastava Film + **Zeta film
Budva**

1984

Čudo nevidjeno

(v programu Vsetínského
filmového maratónu 2014
pod jménem Nevidaný

zázrak)

r. **Živko Nikolić**

drama, komedie

Zeta film Budva + Centar
Film

1987

Die Verliebten

(koprodukcije Západní
Německo, Jugoslávie)

r. Jeanine Meerapfel

romantické drama

Art Film 80, Von Vietinghoff
Filmproduktion + **Zeta film
Budva**

U ime naroda

(v programu Vsetínského
filmového maratónu 2014
pod jménem Ve jménu lidu)

r. **Živko Nikolić**

drama

Zeta film Budva + Avala
Film

1989

Iskušavanje djavola

(připravujeme do programu
5. balkánských filmových
návrátů)

r. **Živko Nikolić**

drama

Zeta film Budva + Avala
Film

1993

**Viljuška se drži u lijevu
ruku**

Goran Bulajić
komedie, TV film

Radiotelevizija Crne Gore

1994

Dje rekosmo, podjosmo

r. Slobodan Sčepanović

komedie, TV film

Radiotelevizija Crne Gore

1999

U ime oca i sina

r. Božidar Nikolić

drama, válečný, komedie

Montenegro-Art film,
Podgorica

2001

Muka je s doktorima

r. Slobodan Sčepanović

komedie, TV film

Radiotelevizija Crne Gore

2002

Srecna mi nova godina

r. Branko Baletić

komedie

Radiotelevizija Crne Gore

Comrades (koprodukcije
Černá Hora, USA)

r. **Mitko Panov**

2004

Opet pakujemo majmune!

r. **Marija Perović**

komedie

Radiotelevizija Crne Gore

**Za šaku priganica
Priganice**

r. Ilija Vukotić
spaghetti western parodie
Zupci production

2005

***Imam nešto važno da vam
kažem***

r. **Željko Sošić**
drama

Pogled sa Ajfelovog tornja

*(koprodukcije Srbsko a Černá
Hora, Sovinsko, Chorvatsko)*

(v programu Vsetínského
filmového maratону 2014
pod jménem Pohled z
Eiffelovy věže)

r. **Nikola Vukčević**
drama, thriller
Artikulacija

2007

Zlatne čaklje

r. **Zoran Bojović**
kung-fu parodie
Artikulacija

Pješčanik

(koprodukcije Černá Hora,
Srbsko, Mađarsko)

(v programu Vsetínského
filmového maratону 2014
pod jménem Přesýpací
hodiny)

r. Szabolcs Tolnai
drama
Artikulacija

2008

Gledaj Me

r. **Marija Perović**
drama
Katun movies

2009

Desant na Prčevo

r. Draško Đurović
komedie, parodie
Radiotelevizija Crne Gore

Kod advokáta

r. Goran Bulajić
komedie, TV film
Radiotelevizija Crne Gore

2010

Daj baba glavu

r. Slobodan Scepanovic
komedie, TV film
Radiotelevizija Crne Gore

Oce, laku noc

r. Goran Bulajić
drama, TV film
Radiotelevizija Crne Gore

2011

Petra

r. **Nemanja Bečanović**
drama
Artikulacija

Posljednje poglavlje

(v programu Vsetínského
filmového maratону 2014
pod jménem Poslední

kapitola)

r. **Nemanja Bečanović**
drama, horor
Artikulacija

Mali ljubavni bog

(v programu Vsetínského
filmového maratону 2014
pod jménem Malý milostný
bůh)

r. **Željko Sošić**
drama
Dogma studio, Kaval film
production

**Lokalni vampir (v programu
Vsetínského filmového
maratonu 2014 pod jménem
Místní upír)**

r. **Branko Baletić**
komedie
B Film Montenegro

2012

As pik

r. **Draško Đurović**
drama
B Film Montenegro

**Doktor Rej i djavoli
(koprodukcije Srbsko, Černá
hora)**

r. Dinko Tucakovic
životopisné drama
Viktorija film

Mora ljubavi

r. **Djordjije Mirović**
drama

PŘÍLOHA O ČERNÉ HOŘE

Základní údaje

Černá Hora (*Crna Gora, Montenegro*, od 22. října 2007 *Republika Černá Hora*) je republika v jihovýchodní Evropě při pobřeží Jaderského moře sousedící s Chorvatskem, Bosnou a Hercegovinou, Srbskem, Albánií a Kosovem. Má rozlohu 13 812 km², a čítá přibližně 663 000 obyvatel (Pro srovnání - Zlínský kraj má bezmála 590 000 obyvatel a celá Morava bez Slezska má rozlohu přes 22 000 km²). Metropolí Černé Hory je Podgorica (173 000 obyvatel). Černá Hora je kandidátskou zemí Evropské unie.

Černá Hora se administrativně člení na 21 samosprávných celků, kromě Podgorice se dá za větší město považovat pouze Nikšić (cca 60 000 obyvatel). Více než 15 000 obyvatel má jen několik dalších měst, např. Bijelo Polje (16000), Cetinje (17000), Danilovgrad (16500) a Herceg Novi (27000).

Černá Hora je velmi hornatý stát, celé území náleží k Dinárským horám. Nejvyšší vrcholky přesahují nadmořskou výšku 2500 m - Zla Kolata (2534 m), Dobra Kolata (2528 m), Rosni vrh (2524 m), Bobotov kuk (2523 m). Nejhornatější je sever a západ státu spolu s pruhem kolem pobřeží. Nížiny se vyskytují pouze v okolí Skadarského jezera.

Černou Horu lze označit za stát relativně multikulturní. Podle sčítání lidu z roku 2003 měla Černá Hora celkem 620 145 obyvatel, z nichž Černohorci tvořili pouze 43 %, další část tvořili Srbové (32 %), Muslimové (13 %), Albánci (3 %), zbytek jsou jiné národnosti. Při sčítání v roce 2003 se 74 % obyvatel země přihlásilo k pravoslavnému vyznání, 18 % jsou muslimové, římských katolíků jsou v zemi necelá 4 %. V zemi je velmi malý počet ateistů, dohromady s lidmi jiného než výše řečených vyznání tvoří méně než 5 % obyvatelstva. (*zdroj: Wikipedia.org*)

Stručná historie Černé Hory

Černá Hora patří mezi nejmladší evropské státy, její dějiny jsou však - podobně jako u ostatních zemí starého kontinentu - velmi dlouhé.

Starověk

Informace o starověkém osídlení území Černé Hory můžeme čerpat pouze z antické literatury, podle které byly rozsáhlé oblasti Balkánského poloostrova a pravděpodobně i Černé Hory osídleny Illyry. Během 3. století před naším letopočtem zde vzniklo Illyrské království. Z historických pramenů také víme, že v roce 168 před naším letopočtem byli Illyrové poraženi Římem a rozsáhlé oblasti západního Balkánu se stávají součástí Římské říše. Některá historická města, jako např. Budva či Ulcinj byla založena ještě před příchodem Římanů.

Středověk

V roce 395 dochází k rozdělení Římské říše. Hranice, která dělila sféry vlivu Říma a Byzance neboli mezi Latinskou a Řeckou církev protínala dnešní Černou Horu.

Jak římská moc upadala, tato část Dalmácie trpěla neustálými vpády různých kmenů, především Gótů na konci 5.století a Avarů na konci 6. století. Tyto kmeny však byly Slované brzy potlačeny a Slované se následně v polovině 7. století rozšířili v celé oblasti.

Duklja

Území, které se nejvíce překrývá s dnešní Černou Horou, se v byzantských análech nazývá Duklja. O obyvatelích se v nich hovoří jako o Dukljanech. Současně jsou v nich zmíněny také dvě největší slovanské etnika na Balkáně - Srbové a Chorvati. Neexistuje jasný důkaz, že by Dukljani patřili k jednomu či druhému. První panovník, který vládl nad tímto územím a jehož jméno známe, se jmenoval Petar. Jeho vláda spadá do 9. století a byl zřejmě vazalem Byzance.

Od konce 10. až do začátku 12. století vládl Duklji rod Vojislavljevičů. Duklja je střídavě samostatná a střídavě pod nadvládou Byzance. Z tohoto období jsou známá jména panovníků: Vojislav (1018-1043?) osamostatnil Duklju. Jeho nástupce Mihajlo užívá jako první titul král. Titul král užívá i jeho syn Bodin, za jehož vlády dosáhla Duklja největšího rozkvetu. Po jeho smrti na počátku 12. století došlo ke sporům o následnictví a na úkor Duklji posiluje sousední východní stát Raška. Duklja se znovu dostává do područí Byzance.

Zeta

Ve 2. polovině 12. století roste vliv Štěpána Nemanji v sousední Rašce, která se dá považovat za zárodek budoucího srbského státu. V letech 1182-86 ovládá Štěpán Nemanja již celé území Duklji. Za vlády Nemanjičů se pro území Duklji ustaluje název Zeta a toto území je často spravováno vedlejšími členy dynastie Nemanjičů. V průběhu 13. století má Zeta střídavě větší či menší autonomii. V této době je zde stále velmi rozšířené katolické náboženství, které občas podporují i správcové oblasti, jako např. vdova po králi Urošovi I. Jelena (z francouzského rodu Anjou), přesto zde nakonec převážil vliv Byzance a pravoslavné církve, která je podporována Nemanjiči.

K největšímu rozmachu srbského středověkého státu dochází za vlády Dušana Nemanjiče v letech 1331-1355, tedy v době, kdy zároveň ztrácí značnou část svého vlivu Byzantská říše. Po jeho smrti se ale tento státní útvar začíná drobit a na území Černé Hory se dostávají k moci Balšičové.

Zeta se stala prakticky nezávislou na Rašce roku 1356 pod vedením Balši I. V době vlády Balšičů dochází pozvolna k posílení vlivu Osmanské říše na Balkáně a jejímu pronikání do vnitrozemských oblastí. Zejména po bitvě na Kosově poli v roce 1489 a oslabení a postupném zániku srbského státu (Rašky) se tento proces urychluje a Balšičové se dostávají do stále častějších střetů s Turky. V této době jsou v regionu dalším významným hráčem Benátky, které Balšiče podporují v boji s Osmanskou říší, nakonec však samy ovládnou přímořské části Zety s nejbohatšími katolickými městy.

Ve druhé polovině 15. století ovládá vnitrozemí Zety dynastie Crnojevičů. Ti v závěru století přesouvají své sídlo kvůli expanzi Osmanské říše od břehů skadarského jezera do Horní Zety - do oblasti Cetinje. V této době, kdy je velká část původní Zety pod nadvládou Turků se ujal postupně název Černá Hora pro zbývající svobodnou část. V posledním desetiletí 15. století je toto území vedle městského státu Dubrovnik a přímořského pásu ovládaného Benáťany posledním územím na Balkáně pod vládou křesťanského vladaře.

Vláda Crnojevičů je z několika důvodů pro Černohorce velmi významná. Pro sebeurčení národa je důležitý statečný odpor proti Osmanské říši a modernizace (pod vlivem Benátek).

V Osmanské říši

V roce 1499 se bývalá Zeta stává součástí Osmanské říše. Projevuje se zde turecký pragmatismus. Turci si uvědomují, že obyvatelé horských oblastí Černé Hory živí se ponejvíce pastevectvím nejsou schopni platit daně v podobné výši, jako obyvatelé jiných úrodnějších provincií. Využívají s úspěchem také silný kmenový rodový systém místního obyvatelstva a

ponechávají nadstandardní pravomoci místní samosprávě představované kmenovými pohlaváry. Na oplátku měli Černohorci povinnost chránit hranice Osmanské říše proti případným aktivitám Benátek. Po celou dobu nadvlády Osmanské říše je na území Černé Hory udržována značná autonomie. V rukou místních pohlavárů zůstává např. soudnictví a ustavují se i další instituce, jako černohorská rada složená z představitelů místní šlechty. Jeho roli později přebírají všečernohorský sněm a sněm kmenových pohlavárů. Ty se scházely několikrát ročně, aby řešily vnitřní záležitosti a spory mezi kmeny, ale vystupovaly také navenek, když jednaly jménem země jak s Turky, tak s Benáťčany. Všečernohorský sněm vystupoval jako nejvyšší černohorská instituce až do počátku 19. století, kdy se začal měnit černohorský kmenový svaz ve stát. Po celou dobu turecké nadvlády existovala také pravoslavná metropolie v Cetinje. Vladyku jejího nejvyššího představitele vybíral až do konce vlády Crnojevićů panovník, později byl volen všečernohorským sněmem.

Islamizace obyvatel Černé Hory nebyla zdaleka tak intenzivní, jako v jiných částech Balkánu. K islámu konvertovali v prvních padesáti letech turecké nadvlády většinou pouze společenské elity, které si tak zajistily v mnoha případech udržení moci. Islamizace neměla na způsob života až tak zásadní vliv, jak bychom čekali. Jazyk i způsob obživy obyvatelstva zůstává stejný a nic se nemění ani v členství v původních kmenových svazcích.

Protože je pobřeží stále pod vlivem Benátek, centrem osmanské říše a islamizace v oblasti je Skadar. Až ve druhé polovině 16. století získali v Ulcinji a Baru (dvou přímořských jižních městech) většinu muslimové. Ve vnitrozemí založili Turci mimo jiné ještě za Crnojevićů pevnost Depedogen, kolem které později vzniká město Podgorica a pevnost Onogošt v jejímž podhradí vzniká město Nikšić, což jsou dnes největší černohorská města. Jinak ve vnitrozemských oblastech Černé hory v té době ještě v podstatě žádná města nebyla. Ani o Cetinje - centru moci a sídle vladyky se nedá mluvit jako o městu.

V 17. století se i v Černé Hoře začal projevovat pozvolný úpadek Osmanské říše. Důsledkem je zvyšování moci místních představitelů tureckého státu, kteří posilovali na úkor centrální moci.

Černá Hora

V 18. století je vztah Černohorců s Osmanskou říší velmi napjatý a Osmanská říše již nemá dostatek síly na to, zpacifikovat malý odbojný národ žijící převážně ve špatně dostupné horské krajině. Černohorcům se tak v mnoha případech daří odmítnat placení daní apod.

Roku 1697 zvolil černohorský sněm za nového vladyku Danila z rodu Petrovićů-Njegošů. Během jeho vlády vstoupilo Rusko do války s Tureckem. Ruský car Petr I. Veliký vyslal do zemí okupované Tureckem své emisary, aby je přesvědčili k vyvolání protiturecké vzpoury. Mise, která směřovala do Černé Hory, byla úspěšná a Danilovo vojsko napadla okolní turecká města. Turecká vojska Černohorce sice vytlačila, nebyla však schopna zemi udržet po delší dobu, takže poté, co ji zpusťošila, odtáhla zpět, načež boje vypukly znova. Po dalším potlačení černohorské vzpoury a dalším drancování Černé Hory odchází Danilo s žádostí o pomoc do Ruska. Zde se mu dostává štědré finanční pomoc, oproti závazku, že Černohorci zaútočí na Turky, kdykoli je o to Rusko požádá. Je nutné dodat, že Černohorci byli jediní, kteří vyslyšeli ruskou výzvu a povstali proti Turkům. Od této doby byl vztah Ruska a Černé Hory nadstandardní.

Danilo si svou obratnou diplomacií zajistil roku 1719 pro svůj rod dědičnost funkce metropolity-vladyky. Vzhledem k tomu, že pravoslavní vladykové dodržovali celibát, dědila se funkce nejčastěji ze strýce na synovce. Nového vladyku vybíral stávající a ve funkci jej potvrzoval všečernohorský sněm. Černá Hora se tak v tomto období stala pravoslavnou kmenovou teokracií. Malá Černá Hora byla i nadále překvapivě důležitým kolečkem v dějinném soukolí okolních, mnohem mocnějších zemí, jakými stále byly Benátky, ale také Rakousko-Uhersko a samozřejmě

upadající, ale stále velmi mocná Osmanská říše. Do tohoto neklidného času se proto přilíh nehold Danilův následovník Sava, který byl více církevním hodnostářem, jenž usiloval spíše o blaho kláštera a vlastní obohacení, než o blaho národa. Během jeho roční cesty do Ruska jej proto nahradil mnohem aktivnější Vasilije, který měl nemalý vliv na budování černohorského státu, protože prosadil některé prvky posilující roli státu a definoval přesněji než kdokoli před ním obrys budoucího státu. Jím stanovené hranice se značně podobají dnešní Černé Hoře. Mimo to byl také černohorským historikem a černohorským propagátorem - zastával teorii, že Černá Hora neztratila svou samostatnost již od časů Alexandra Makedonského. Po jeho smrti se do funkce vrací opět Sava, jeho autorita je však minimální. V této době se na scéně objevuje samozvaný car Štěpán Malý, který využívá mýtu, podle kterého zavražděný ruský car Petr III. ve skutečnosti přežil a uprchl z Ruska právě ke svým spojencům do Černé Hory a vydává se za něj. Do funkce je potvrzen i všečernohorským sněmem. Ač se do ní dostal podvodným způsobem, jeho role je přinejmenším zajímavá. Svou autoritou se mu daří utlumit krevní mstu a sjednocuje mnohé znesvářené černohorské kmeny. Dále se mu daří posilovat roli státních institucí a Černá Hora tak zažívá období nevídaného pořádku. Navíc se mu podařilo porazit mohutný turecký útok a ve funkci jej nakonec akceptuje i Rusko prostřednictvím svého vyslance knížete Dolgorukova,

Po vraždě Štěpána Malého (1773) se rychle rozpadly zárodky vznikajících státních institucí i jednota země. *(Poznámka: O této kapitole černohorských dějin vypráví 1. poválečný černohorský film Lažni car Velimira Stojanoviće z roku 1955, ale také o poznání alternativnější Čovek kogo treba ubiti Veljka Bujaliće z roku 1979).*

Vladyka Petar I. Petrović přebíral nejednotnou zemi a musel čelit různým protichůdným tendencím. Existuje názorový proud, že by měla Černá Hora koexistovat s Osmanskou říší, na druhé straně je zde skupina, která prosazuje orientaci na spojení s Rakouskem-Uherskem. Petar I. je důsledným propagátorem proruské politiky. Nejdůležitější nebezpečí pro suverenitu Černé Hory za jeho vlády nepřichází z Cařihradu, ale ze Skadaru. Okrajové části Osmanské říše jsou totiž stále nezávislejší na sultánovi a jejich vládcové, jako např. právě skadarský Mahmud paša Bašatlija mají své mocenské ambice. Tomu se v roce 1785 v době Petarovi cesty do Ruska podařilo obsadit Cetinje a další území. Petar I. obnovil vládu nad územím Černé Hory až v roce 1796, kdy jeho armáda čítající 3000-4000 mužů po dvakrátě porazila Mahmut pašovo několikanásobně větší vojsko.

V roce 1797 dobyl Napoleon Benátky a Černá Hora tak získala nového souseda.

Petar I. zemřel v roce 1830 a hned čtyři roky po své smrti byl svým nástupcem svatořečen *(Poznámka: O Petaru I. a jeho době pojednává film Žit navzdory ukrajinského režiséra Jurijje Iljenka z roku 1974)*

Jeho nástupce Petar II. Petrović proslulý více pod svým rodovým jménem Njegoš, přestože vládl poměrně pevnou rukou, pokračoval v budování státu fungujícího za pomoci nejruznějších institucí. Za jeho vlády vznikl v Černé Hoře senát, zřídil také vojensko-policijní sbor, který rozmístil po celém území. Od roku 1833 měli Černohorci první platit daně do pokladny vlastního státu a státní zaměstnanci začali pobírat plat. Založil také první školy. Jeho reformy měly za následek oslabení tradiční kmenové moci a neobešly se bez mnoha bouří, které Njegoš brutálně potlačoval.

Roku 1851 se stal vladykou Danilo II. Petrović-Njegoš. Ten porušil zavedená pravidla a roku 1852 se oženil a přijal titul knížete a přeorganizoval svou zemi na světský principát - vzniklo první Černohorské knížectví. V roce 1860 byl zavražděn a jeho nástupcem se stal Nikola I. 28. srpna 1910 bylo v Cetinje vyhlášeno Černohorské království. V letech 1861-1862 se Nikola neúspěšně zapojil do války s Tureckem, udržel však alespoň nezávislost Černé Hory. Úspěšný byl až poté, co Rusko v roce 1877 drtivě porazilo Turky. Výsledky těchto konfliktů byly pro Černou Horu značné. Za vlády Nikoly I. Petrović-Nejoše (1860-1918) došlo k rozšíření černohorského území a

mezinárodnímu uznání černohorské nezávislosti (1878). Tento panovník také vydal první skutečnou černohorskou ústavu (1905) a roku 1910 se stal prvním a zároveň posledním černohorským králem. Za balkánských válek (1912-1913) došlo k dalšímu rozšíření území Černé Hory, která získala menší území severovýchodně od Skadarského jezera, ale i část Sandžaku včetně severozápadu dnešního Kosova. Tehdy nově dobyté město Skadar však Černá Hora musela na naléhání velmocí předat nově se rodící Albánii, přestože při jeho dobývání, z rukou osmansko-albánských sil, položilo svůj život 10 000 Černohorců.

První světová válka

Černá Hora v první světové válce zakusila ohromné útrapy. Během první invaze rakousko-uherských jednotek do Srbského království Černá Hora vyhlásila válku Centrálním mocnostem. Rakousko-Uhersko rychle připravilo oddělenou armádu k invazi do Černé Hory, aby zabránilo spojení srbské a černohorské armády. Rakousko-uherské jednotky byly nejprve vytlačeny. Černohorské síly poté pomohly odolat ještě druhé invazi do Srbska. Nicméně s počátkem třetí rakouské invaze musela černohorská armáda ustoupit před početnějším soupeřem a Srbské království padlo do rakousko-uherských rukou.

V lednu 1916 pak došlo také k invazi do Černé Hory a ta pak zůstala po zbytek války okupována Centrálními mocnostmi. Král Nikola I. Petrović-Njegoš byl nucen odejít ze země do exilu.

Nakonec spojenci osvobodili Černou Horu od Rakušanů a 7. listopadu 1918 obsadily srbské jednotky i Boku Kotorskou. Nově svolaná Velká národní skupština srbského národa v Černé Hoře (známá také jako Podgorická skupština) 26. listopadu 1918 obvinila krále z pokusu o uzavření separátního míru s nepřitelem, sesadila ho a zakázala černohorské královské rodině návrat do země, a vydala usnesení o připojení Černé Hory k Srbskému království. 1. prosince 1918 se pak ve svazku se Srbskem stala součástí Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Na rozhodnutí Podgorické skupštiny velká část Černohorců zareagovala 7. ledna 1919 vypuknutím neúspěšného Vánočního povstání. V důsledku těchto událostí se Černá Hora stala jedinou spojeneckou zemí, která po první světové válce ztratila nezávislost.

Jugoslávie

V letech 1921-1934 vládl v Jugoslávii král Alexandr I. Karađorđević, který byl zároveň vnučkem posledního černohorského krále Nikoly. Byl zastáncem jednotného centralisticky řízeného státu. Za jeho vlády došlo v Jugoslávii ke dvěma správním reformám. Při reformě z roku 1922 přestala Černá Hora existovat jako samostatný správní celek. 6. ledna 1929 v reakci na politickou krizi, vyvolanou vraždou chorvatského poslance Stjepana Radiće, zrušil Alexandr ústavu, vyhlásil svoji osobní diktaturu, změnil název státu na Království Jugoslávie a 3. října 1929 nahradil oblastní členění členěním na 9 bánovin. Tím zároveň přestaly zcela existovat hranice původního Černohorského království. Proti Alexandrovi se vytvořila opozice prosazující mimo jiné federalizaci státu. K ní patřila i Komunistická strana Jugoslávie.

9. října 1934 byl Alexandr na státní návštěvě Francie zastřelen v Marsei bulharským nacionalistou Vladem Černozemským.

Invaze Osy, zánik Jugoslávie a loutkové Černohorské království

6. dubna 1941 provedly nacistické Německo a Mussoliniho fašistická Itálie invazi do Jugoslávie, během níž byla Jugoslávie obsazena a přestala existovat. Černá Hora byla zabrána jednotkami Itálie. Na většině území moderní Černé Hory a v části srbského Sandžaku bylo ustaveno loutkové Království Černá Hora. Boka Kotorska byla připojena k Itálii, okrajové

jihovýchodní části Černé Hory zase k Itálii kontrolované Albánií. Království však bylo po celou dobu svojí existence bez krále. Začátkem roku 1942 vypukla v Černé Hoře občanská válka, v níž se proti separatistům a okupačním jednotkám Osy postavili partyzáni a především v první fázi i Četnici. Koncem září 1943 byla Boka Kotorska připojena k Ustašovskému Chorvatsku. Do září 1943 bylo Království Černá Hora loutkovým státem Itálie, od 10. září 1943 bylo kontrolováno nacistickým Německem. V prosinci 1944 pak Černou Horu ovládli Titovi partyzáni a Království Černá Hora přestalo existovat.

Po druhé světové válce

Titem vedená Komunistická strana Jugoslávie ustanovila Černou Horu jednou z šesti autonomních republik nové Jugoslávské socialistické federace. Součástí nové republiky s oficiálním názvem Lidová republika Černá Hora (od roku 1963 podle tehdejší ústavy *Socialistická republika Černá Hora*) se stala Boka Kotorska a téměř celé území původního Černohorského království,

V Černé Hoře se začal rozvíjet podobně jako jinde na jadranském pobřeží turistický ruch. Turistické pásmo v Boce Kotorské a nedaleko Budvy se sice úspěšně rozvíjelo, ostatní části republiky se ale příliš nezměnily.

Po rozpadu Jugoslávie

Rozpad komunistické Jugoslávie (1991-1992) a nastolení rozmanitějšího zřízení započal jen pár let před tím na konci osmdesátých let. Černé Hoře tehdy vládli tři muži - Milo Đukanović, Momir Bulatović a Svetozar Marović, kteří se dostali k moci při „anti-byrokratické revoluci“ - čiste v jugoslávské komunistické straně, vedené mladšími členy kolem Slobodana Miloševiće. Všichni tři se dokázali etablovat v politice i po rozpadu Jugoslávie. V době, kdy vznikalo množství nových stran, založili Černohorskou demokraticko-socialistickou stranu. Po staré komunistické straně socialisté zdědili slušnou organizaci, zdroje a množství členů a to jim před nově vzniklými stranami dalo více než slušný náskok. S přehledem tak vyhráli parlamentní i prezidentské volby. V dubnu 1992 se konalo referendum, kde se rozhodlo o připojení Černé Hory k Srbsku a vytvoření „nového“ státu - Svazové republiky Jugoslávie. Již tak chudou Černou Horu velmi poškodily sankce OSN, které byly na Svazovou republiku Jugoslávii uvaleny v době války, která provázela dělení původní Jugoslávie. Černá Hora navíc utrpěla velké ztráty útlumem turistického ruchu na jejím pobřeží.

V roce 1997 se rozhořel ostrý spor ohledně výsledků prezidentských voleb. Milo Đukanović v nich zvítězil nad Momirem Bulatovićem, ale ihned se vyrojily pochybnosti o zmanipulování druhého kola. Navzdory těmto stížnostem byl oficiálními autoritami prezident uznán. To znesvářilo množství dřívějších politických společenství a vytvořilo kolem října 1997 v Černé Hoře atmosféru blížící se občanské válce. Mimo jiné se také rozpadla vládnoucí Demokraticko-socialistická strana. Bulatović a jeho následovníci zformovali novou stranu - Socialistickou stranu lidovou a zůstali věrní Miloševićovi, zatímco nový prezident Đukanović si začínal od Srbska udržovat odstup. Đukanović vyšel z tohoto souboje jako vítěz. Bulatović se do úřadu již nikdy nedostal a v roce 2001 odešel do důchodu, jen krátce poté, co byl Milošević postaven před Haagský tribunál. V roce 2003 se Svazová republika Jugoslávie přejmenovala na "Srbsko a Černou Horu" a byla oficiálně ustanovena jako soustátí. Oba státy měly společný parlament a armádu. V roce 2006 uspořádala Černá Hora referendum o nezávislosti a o odtržení od Srbska. 55,5% voličů bylo pro a hranice 55%, nastavená Evropskou unií, tak byla překročena. Černá Hora vyhlásila nezávislost 3. června 2006. *Vybral a sestavil Jiří Fiala (Zdroje: F. Štístek - Stručná historie Černé Hory, wikipedia.org., kol. - Dějiny jihoslovanských zemí, a mnoho dalších)*

Na přípravě Vsetínského filmového maratону 2014 se podíleli:

Organizační výbor Letního filmového maratónu:

Milan Kostelník - předseda Filmového klubu Vsetín (kostelnik@dkvsetin.cz)

Petr Mašata - technické a organizační zajištění, příprava filmů (masata@dkvsetin.cz)

Jiří Fiala - dramaturgie, grafika, katalog, příprava filmů (fialaj@seznam.cz)

Branka Čačkovič - překlady, tlumočení a jednání s lidmi v Černé Hoře

Klára Obručová - PR manažer

Lenka Fialová - bufet, korektury, překlady a další

Text katalogu:

Marie Barešová (-MB-), Jiří Fiala (-JF-), Petr Mašata (-PM-), Jelena Radičanin (-JR-)

Milan Kostelník (-MK-), Lenka Fialová (-LF-), Branka Čačkovič (-BČ-), Petr Michálek (-PMi-)

Překlady filmů:

Lenka Fialová: Přesýpací hodiny

Petr Mašata: Pohled z Eiffelovy věže

Lenka Fojtíková: Žít navzdory

Jitka Kretová: Lukova Jovana

Jiří Fiala: To je vše, Nedotčení sluncem, Masky (vše včetně časování)

Silvia Matušová: Místní upír, Ve jménu lidu (včetně časování)

Mihajlo Nešovič: Balkan expres

Pavel Pilch: Ostudné léto (včetně časování)

Jelena Radičanin: Malý milostný bůh

Branka Čačkovič: Nevídaný zázrak (včetně časování)

Milan Kostelník: Poslední kapitola (včetně časování)

Znělka festivalu:

Kamil Polách (s použitím útržků z dokumentárního filmu Polaznik Živka Nikoliće).

Pravopisné korektury titulků

Martina Trčková

Vstupenky, bufet a support během akce:

Lenka Fialová, Mirka Říhová, Eva Petrčková, Simona Hlaváčová, Jitka Kretová, Kateřina Pilko, Nguyet Nguyen a další.

**Akce se koná pod záštitou Slavice Milačič
- velvyslankyně Černé Hory pro ČR**

OBSAH S PROGRAMEM:

Úvodem	2	Radomír Šaranovič	21
Několik slov o programu a přípravě VFM	2	15.40 hodin - Derviš a smrt	21
Černohorský film - expozice identity	3	Zdravko Velimirovič	21
Rozhovor s Andrem Martinovičem	6	17.50 Nové krátké filmy	22
<i>Andro Martinovič</i>	8	Branislav Milatovič	23
Rozhovor s Ivanem Đurovičem	9	Rozhovor s Branislavem Milatovičem	23
<i>Ivan Đurovič</i>	12	19.15 hodin - Krása neřesti	24
PROGRAM SEMINÁŘE	12	21.40 hodin - Smrt pana Goluzi	25
Pátek 4. 4.	12	<i>Branimir Ščepanović</i>	26
17.00 hodin - Ostudné léto	12	23.30 hodin - Poslední kapitola	26
<i>Branislav Bastač</i>	13	<i>Nemanja Bečanović</i>	27
18.45 hodin - Místní upír	13	Rozhovor s Nemanjou Bečanovičem	27
<i>Branko Baletić</i>	14	Neděle 6. 4.	28
Rozhovor s Brankem Baletićem	14	9.30 hodin - Ve jménu lidu	26
Animované filmy Dušana Vukotiče	16	11.25 hodin - Žití navzdory	29
<i>Dušan Vukotić</i>	16	<i>Jurij Iljenko</i>	30
21.25 hodin - Nevidaný zázrak	17	13.15 hodin - Malý milostný bůh	30
<i>Živko Nikolić</i>	17	<i>Željko Sošić</i>	31
23.25 hodin - Pohled z Eiffelovy věže	18	15.05 hodin - Balkan expres	31
<i>Nikola Vukčević</i>	18	Seznam celoveč. černohorských filmů	32
Sobota 5. 4.	19	PŘÍLOHA O ČERNÉ HOŘE	37
9.30 hodin - Lukova Jovana	19	Základní informace	37
11.35 hodin - Přesýpací hodiny	19	Stručná historie Černé Hory	37
<i>Szabolcs Tolnai</i>	20	Kdo se podílel na přípravě VFM	43
13.45 hodin - Svatba	20		

www.fkvsetin.cz

Vsetínský filmový maraton podpořili:

